

دیوانا مه لاما محمد می سید ا

به ره فگار
سید جمال نزامی

هه وئیر ۲۰۰۹

- ناڤی کتییی: دیوانا مه لا محمه دی سهدا
- به رهه فکار: سهد جه لال نزامی
- پیت چینی: له یلا به رجاسی
- سه ره رشتی هونه ری و به رگ: عوسمان پیرداود
- بلاژکراوهی نه کادیمیای کوردی، ژماره (۶۶)
- تیراژ: ۵۰۰ دانه
- له کتیبخانهی گشتی هه ولیر، ژماره ی سپاردنی (۲۳۱۹) ی سالی (۲۰۰۹) ی دراوه تی
- چاپخانه ی حاجی هاشم - هه ولیر

پیشگوئن

پر جاران من ناقی مهلا محمه دئ سهدا وهلبه ستیت وی بهیستبوو. بؤ جارا بینگه مین شیعرای وی یال بارا "مه رگه وهری" ل رادیویا کوردییا کرمانشاهی ب دهنگی شریخی سهد عهزیز عهلهوی دهاته گوهداریکرن کو د بهرنامه یا کاروانی شهعر ولاوژان دا بهلاو دبوو (۱۹۷۴). پاشی هیژا سهد عهزیز کاسیتا دهنگی شاعری دا من کو تیدا ههلبه ستفانی چهند ههلبه ستیت خو خواندبوون. ههلبهت چهند ساللا پشتی تیچوونا رژیما شاهنشاهی پهلوی و ل هه یامی سهرکه تننا شوړشی ل ئیرانی (۱۳۵۷ هـ. ش - ۱۹۷۹ ز) ژ دهف وزاران من هندهک شیعریت وی گوهداری دکرن کو دژی رژیما شاهی وجهور وستهما ژاندارمان وئیشانندن وسهرکو تکرنا کوردان بوون. ئو ژ رهخهک دیقه هندهک شیعر ژ ل پهسنی سهرهلدانا شیخ عوبهیدولا ومهلا مستهفا بارزانی هه بوون کو ئهز هایدام بؤ لیکولینا ل سهر بیژهری وان ههلبه ستیت پر بار وشرین.

گوتهک پیشییا ههیه کو دبیژن: (پی پرسن هه ره قودسی)، من ژ ی پرسیار ژ وان که سان کر ییت کو شیعریت وی ئه زبه ر کربوون وئز پی هه سیام کو ژ بنه مالا وی یانی کور ونه قنیت وی ل قه سه با (دزا مه رگه وهر) دژین. ئیجا ئهز چومه مالا کورپهک وی کو رهحیمی مهلا دگوتهن، کورپی وی گوته کو هه ما نفیسارهک وی دهست مه دا نه مایه.

هه ر حال پی چهند جار چوون وهاتنا بؤ «دزی» من شکل یانکو وینهیهک ژ ههلبه ستفانی ژ بریز سهد فارووق گهیلانی زاده وهرگرت ومن زانی کو گورا وی ل گوندی گردوانی ل دهقرا مه رگه قهری دایه.

قی ناقی دا ئهز راستی میرزا عه ودولا هاتم پی کول سهر گهلهک تشتا شارهزایی هه بوو، خاسما کو ئهوی گهلهک جاران مهلا محمه دئ سهدا دیتبوو، وگهلهک شیعریت وی ئه زبه ر کربوون. دهما کو من گوته ئهز دهست نفیسهک مهلا محمه دئ سهدا دگهریم دا کو بکه مه کتیب ویده مه چاپی، خودی ژ ی رازی ب شهوقهک تام گوته کو دهفته رهک ژ شیعریت وی نک

فهخرييه خانم كچا سهيد عه بدولا (شيخ) خيزانا سهيد موسا گه يلانى زاده ل گوندئ (راژانى) ههيه وئەزئ بۆته بينم.

ئيجا بي درهنگي ئەو دەستتقيس ئينا وگۆت ئەفه ب خو خه تي فهخرييه خانميه كو مه لا خاندويه وئەوي نقيسييه. ئەز لي نهيرم ومن ديت پي خه تهك خوش و خانا هاتيه نقيسين ودلي خو دا من په سنا وي خاتونا هيژا دا كو چاوان جي وزه مانهك وها دا ژنهك كورد خاندەقان بوويه و ب كوردى ئەو ههلبهست نقيسييه. هه ر چەند كو هندهك شاشي ل وي دەستتقيسي دا هه بوون وهندهك ههلبهست نقيشكان نقيسييون، لي ب راستي ئەز ژ بي هيقيبووني دهريخستم. ئەو بوو كو من ئينا سهرييدا بهر رووي دەستخه تي نقيسي وپهيف ولوغه تيت وي لي كيشانه دهري ومه عنا كرن وپيشهكي بو دانا.

ل دووماهيهي دا گه لهگ سوپاس وقه دردانيي ژ سهيد عه زيز عه له وي وميرزا عه ودولا دكه م كو پي ته عريف وخه بهردانا دهرحه قا ههلبهستقان و ژ بهر خاندنا ههلبهستت وي ييت كو دەستتقيسييدا نه بوون هاريكاري يا من كرنه دا كو سه ربكه قم ژ بو به رهه فكرنا شه عريت قي شاعري گه ل په روه ر وبيرتيزي قي سه رده مي. هه ر وه رهنگ سوپاسي ژ سهيد حوسين ژارناقايي دكه م بو نا شه عرا "دو تاقه نفوس" يا كو دەستتقيسييدا نه بوو كره دياريا قي ديواني.

سهيد جهلال نزامي

نورميهيه ١٣٨٧ (٢٠٠٨ ز)

دەر حەقا مەلا محەمەدئ سەیدا دا

۱۳۵۳-۱۲۷۱ ک.ت

(۱۸۹۲-۱۹۷۵)

دەما کو مرۆف بخازیت سەر هونەرمەند وتۆرهقانییت کورد بفقوریت و دەر حەقا وان دا لئ کولینەکی بکەت دئ ببینیت کول هەر جی و دەقەرەکی هەنە هونەرمەند و هزرقانییت بیر تیژ و شارەزا کول ناڤ جفاکی را کار و هونەرا وان ژئ هاتی و پر مفا بوویە و جی یی خوە ل ناڤ دلئ مرۆقییت جفاکی دا قەکرە، ژ بەیت بیژ و هەلبەستقان و بلوورقنانان هژمارەک گەلەک هەبوونە کو مخابنی پشتی کو ژ قئ دونیایی بارکرنە و چۆینە بەر رەحما خودئ، ئیدی بلی تەعریف و باس کرنەک دەقکی ل بارا وان دا تشتەک نەهاتیە نفیسین و کار و ناڤی وان و چاڤا بوونا ژیانان وان ژ ناڤ چۆیە. ئیجا دەم ئەو دەمە کو ئەو خسار بیتە جەبرانن و پئ لئ کۆلین ولئ گەریانان و پئ زندگی کرنا ناڤ و نیشان و کار و خەباتا وان ئەدەبقان و هونەرمەندیت ناڤ بەزر، بۆنا بەرفرەکرن و پیشدا برنا چاند و فەرەنگا جفاکی پینگاف بینە راکرن.

هەژئ گۆنتئ یە کو مەلا محەمەدئ سەیدا ژئ و وان زانا و هەلبەستقانیین ژیهاتی بوویە کو هەتا قئ دەمی نەهاتیە ناساندن و هەلبەست و نفیساریت وی نەهاتنە بلاوکرن.

ناڤی وی (مەلا محەمەدئ سەیدا) یان (مەلا محەمەدئ هەرکی) یە کول دەقەرا مەرگەوەر هەلکەتی ل ژیری یا رۆژناڤایا باژیری ئورمی ناهەکە ناس و مەشهوورە و هەلبەستییت وی سەر زار و زمانیت خەلکی دەقەرئ یە و گەلەکا شیعریت وی ئەزبەرکرنە و بییت کو ئەو دیتی ب باشی پەسنئ وی دەن. هەر وەکول هەلبەستییت وی را دیارە سەیدایی مە جورە جورە پرسین جفاکی، ئۆلی ووەلات پاریزی یی ب زمانەک شرین ورەوان ئیخستیە د ناڤ قالبی هەلبەستی دا.

دهما پهسنې دهقرا مهرگهوهړې جی یې لې ژيانا خوه ددهت ب ئهڅینهک
تام وڅیانهک ژ دل قهسیدا خوه یا دهر حهقا بهارا مهر گهوهړې دا وها دهست
پې دکهت:

مه‌رگه‌وه‌ړې و‌ه‌خ‌تې بهار
ره‌حمه‌ت ژ عه‌ر‌شان تیته خار
ئاسمین و سوړگول چار کنار

مه‌حبووب مه‌شیننه صوحبه‌تې

برهک ژ هه‌لبه‌ستیت مه‌لا محمه‌د ب شیوه‌یا ته‌رکیب به‌ند و‌ته‌رجیع
به‌ندن و‌سه‌ر رې و‌رېچا هه‌لبه‌ستیت فه‌قیئ ته‌یرانن و ب ئاشکه‌رایي خویایه
کو وی ئلهاما خوه ژ فه‌قی ته‌یران و‌مه‌نزوما شیخې سه‌نعانیان و‌هرگرتیه ئو
هه‌لبه‌ستیت وی ییت و‌ه‌لات پاریزی یې ژى سهر ریچ و‌ئستیا ئه‌حمه‌دې
خانینه.

ره‌وانی و ب کار برنا په‌یف و‌گوټنیت په‌تیه کوردی ب روئی د‌ناق
هه‌لبه‌ستیت وی دا دیارن. ئه‌ف سه‌یدایې هیژا کو هوگرې مالباتا سه‌یدیت
نه‌هری یانکو گه‌یلانی بوویه، به‌هرا پتر گوندې (گردوانې) سهر ب ده‌قرا
مه‌رگه‌وه‌ر دهر‌باس کری‌یه ونک شیخ عه‌بدوللا گه‌یلانی نه‌څی‌یې سه‌ید
عوبه‌یدوللا شه‌مزینی قه‌در و‌حورمه‌ته‌ک تاییه‌ت هه‌بوو. بابې وی یانی (مه‌لا
سه‌یدا) ژ سه‌یدا و‌مه‌لاییت سه‌یید طه‌ها گه‌یلانی بوو کو ل (نه‌هری‌یې) ژيانا
خوه دبه‌ورانند و‌مرؤقه‌ک عالم وزانا بوو.

مه‌لا محمه‌دې سه‌یدا ل هه‌لبه‌ستین خوه دا گه‌له‌ک په‌سنې ب‌نه‌مالا سه‌یید
طاها و‌سه‌ییدیت نه‌هری‌یې ددهت. ئه‌و هه‌لبه‌سته‌کې دا عه‌لاقه و‌هوگرې یا خوه
ژ بو شیخ عه‌بدوللا نیشا ددهت:

ل خزمه‌ت شاهې شه‌مزینم و‌ه‌لیعه‌هدې عوبه‌یدوللا
ببه‌فریادرس بو من نه‌بم مه‌حکوومی دهر عوقبا
که ئسمه‌ت ئه‌فضلی ئه‌سما تویی عه‌بدوللا شه‌مزینی
گولا باغې سه‌یید طاها بو څی و‌ه‌ختی بووی په‌یدا
ژ نه‌سلا غه‌وٹ گه‌یلانی عه‌زیزئ تایفه‌ی ئه‌ک‌راد

ھەلبەستقانى مە ئاگايى ل كار وبارى دونياى وروودانىت ناچى ھەبوو،
 ئو ھەرتەم گوھى وى سەر دەنگ وباس وھلگھورينيت رۇژى بوويە، لۇما د
 ناڧ ھەلبەستيت خۇ دا باسى رەفتارا كریتە ئەمنیە وژاندارمیت پاشاتيا
 پەھلەوى ل ئيرانى وزولم ونەھەقيا وان دەر حەقا كورداندا د كەت:
 محالا مەرگەوهرى حكومت تیدا بوون چار
 (خالصه) دگەرييا (مالیه) دوو بوو سوار
 ب كيشمەكيش وھەوار نيڧەك مالى مە وان دخار
 پەھلەوى زور زالم بوو بى شەرەف ونانەجيب
 ئەمنیە تەعیين كرن بو مالى كوردى غەريب

دياره ئەوى دلەكى كول ژ حكومەتيا رژيما پەھلەوى ھەبوويە
 وراستينى بيت هنگى وسستبوونا خيمي رژيما پاشاتىي ئاشكەرا دكرن
 وكەسەرا دلى خوه ب زمانى ھەلبەستى دەر دكر:

سى رۇژا پىشت دەعوایى
 پەھلەوى سوند خار قورئانى
 ھەچىيى بيتە مەيدانى
 سەر تور پاخا ئيرانى
 ئاگرەكى دى بەردەمى
 بسوژيت بنەكەكانى
 بو رۇژا تەنگەقايىي
 كەس نەبوو بو مەيدانى
 كانى (سەرگورد) و ئەمير
 كانى خودانى برنۆيان
 برنۆ ھەمو ژەنگى بوون
 بەر خوناقى دەڧ جويان

ئەوى ئەو شيعر پشتى شەرى جھانى يا دويى گۆتیه كولاوازی وبى
 دەستھەلاتبوونا پەھلەوى نيشا ددەت.

ژ رهخهک دپقه سه رهلدانا مهلا مستهفا بارزانی ل کوردستانا عراقی ئه و
دلشاد وهیقیدار دکر و ب زمانی ههلبهستی روودانیت ههیی شروقه دکهت
وسهحا دلئ برینداره خوه ب فی رهنگی خوویا دکهت ودبیژیت:

رهبی ههه توووی رهحیم و رهحمان

رهحمئ تو بکه دگهل مه کوردان

ئه و قهوم وبرا وئههلی بارزان

بینه بگههینه ملکئ ئیران

موژدهی تو بدهوی هههکیی دین

دا کهیف بکهفیت نه بیت غه مگین

شعر وغهزه لا ژ دلئ خو بیژیت

کینا د دلئ خو دا ئه و بریژیت

بلجومه ل ئه رهزه کی بروونن

شعر وغهزه لی مه ئه و بخوونن

دیاره ههستا وهلاتپاریزی ونه ته وهخوازی یا ئهحمه دئ خانی د فی
ههلبهستی دا شاعر ئیخستیه بن باندوړئ خوه دا و ب ئلهام وهگرتننا ژ
خانی وی ههلبهستا وهلاتپاریزی یئ مهلا محمه دئ سهیدا ل چاخ ودهمه کی
دا دبیزیت کو ژ نازادی یا بهیان وگوئتی و خاندن ونقیساندنا ب زمانی کوردی
قهت بهحسهک نه دهاته کرن و حکومه تا رضا شایی په هلهوی خو ف و سامهک
گران نیشا جافی جماعه تی دا بوو و خاندن ونقیساندنا ب زمانی کوردی
قهدهخه راگه هاند بوو، ئیجا ل ره وشهک قه دا دست ب گوئنا ههلبهستی
وهلاتپاریزی وهشیار کرنا جفاکی دکهت و پی به هره وهگرتننا ژ هزر و بیرو
رئ و ریچا مه لایئ جزیری، ئهحمه دئ خانی وفه قیئ تهیران ههسپی خوه ل
مهیدانا شیعر وشاعریئ وئاگا کرنا جفاکا بن دهست ونه ئاگا ب تهرق دئاژوت
وههلبهسته کی دا بهر ب جماعه تا کورد دبیزیت:

ئىدى بەسە بۆ مە ئەو جھالەت
 زوو دەر بکەقن ژ دەحل و حشەت
 يا قەنج ئەو ئەم ھەموو تەبابين
 پىکفە بمرين نە وەک وھا بين
 ژينا کو شەرەف نەبیت نەژينه
 دونيا ھەموو يا مە بیت چونينه

ب راستى ھەموو شعريت وى ھشيارکەر و ب ئارمانج ومەعنانە.
 مەلا محەمەدى سەيدا سەر چەند زمانين وەکو فارسى، عەرەبى، ترکى
 و دەقۆکين کوردى يين جورە جورە شارەزاييەک تام وتەواف ھەبوويه و ژ
 پەيف ولوغەتین وان د ھەلبەستين خوە دا بەھرە وەرگرتيە کو ب بسپۆريەک
 تام قەھوونايە. خاسما ژ ھەديس وروايەتان وئايەتت قورئانى بۆنا گەھاندنا
 ئارمانجيت ئاينى وئەخلاقى مفا وەرگرتيە.
 ل دەمى داوى يا عومرى دا ئەو گازندا ژ لاوازی و عاجزى يا تەمەن
 دريژى وکالبوونى دکەت ووى گۆتتا کال باقا تينيتە بيرا مرؤف کو ديبژن:
 خوازی مرن ھەبوويا کال بوون تونەبويا. ئو ب قى ئاقايى حالى خوە بەيان
 دکەت:

دەر بوون دەمار کەفتن ددان
 ئەحباب د و مری من نەمان
 ئەنجەل ل من بوو پاسەقان

مامە د وەخت وساعەتى

مەلا محەمەدى سەيدا ۳ ژن، ۴ کور و ۷ کچ ھەبوونە. دو کوريت وى
 ييت مەزن ئەقائەنە: عبدالرحيم (رەحيمي مەلا) و عبدالکریم. کو عبدالرحيم
 قى دەمى ل (دزى) سەرب (مەر گەوەر) دەرپاس دکەت.
 ناقى بابى سەيدايى ھەلبەستقان (احمد) و ناقى باپيرى وى (ناصر) ئو
 ناقى دايکا وى (فاطمە) يە کو چۆينە بەر رەحما خودى.

مهلا محهمه د كو د سالا (١٢٧١) كوچى طاقى همبهري ١٨٩٢ زايى ل
گوندى "بيت كارا" سه رب دهقرا (تهرگه وهر) ل سينورى ئيران وتركا چاقى
خوه ل دونيا يا روهن قهكريه، سه ر ئه نجام زستانا سالا (١٣٥٣) ئه مري
خوى دكه ت وچاقى خو ل دونيايى دمچيت و ل گوندى گردوانى^(١) ل دهقرا
مه رگه وهر تيته قهشارتن.

ره حمه تى د هه لبه ستا خوه دا ژ بهر عه شق وئه قينا ژ بو رزگارى يا
كوردستانى وديتنا ئازادى وسه ربه ستى يى دبيژيت ده ما ئه ز مر م ئالا
كوردستانى ل سه ر گورا من داچه قينن:

وه سيه ته گه ر من نه بينن

ئالاي كوردان هلي نين

ئه و ل سه ر قه برم بچه قينن

گاز بكه ن كورد هاتنه وه

نه قله ك ژ ميرزا عه بدولا:

ميرزا عه ودولا محهمه دى كو ل مه نته قا شاعر تيدا و ل نيزوكاتيا گوندى
(دزى) يانى ل (گيسيانى) دژيت گه له ك جار ان ئه و ب رابوون وروونشتن
وئاخفتن ديتيه.

ئه و ده ر هه قا مه لا محهمه دى سه يدا دا وها دبيژيت:

شاشكا سپى گرى ددا، وكورته ك وشه لو ار به ر دكرن. وهختى من ئه و
ديتى ل زه مانى په هله وى، ناقسالى بوو. تا نيزيكى ٨٠ سالى يى من ئه و يى
ديتى.

وهختى شيخ عه بدوللا ل ئيراقى هاته ئيرانى (١٣٢٣ ك. ت - ١٩٤٤ ز)
مالا خو بره گردوانى، مه لا محهمه د ويده رى دا ل مزگه قتا گردوانى پيش

---

(١) گردوان گونده ل ٤٠ كيلومتريا ژيرى يا روژئاقايا ئورمى يى، كه تيه مابه ينا قايرى وژارئاقا، نيزيكى
دزى بن چيائى ئاز.

نقیڙی دکر. زور خوشروو بی، زور کەیفخوش بی وسوحبەتچی بی وشەعر
ولاوژە دگۆتن، مروّفهکی مەرد بی.

بابی وی مەلا سەیدا مەلایی شیخ عبدالقادر بوو، ل نەهەری یی ژییە ئو
وختی شیخ عبد القادر ئیعدام کری (۱۹۲۵ ز - ۱۳۰۴ ه. ش) ئەو هاتیە
ئیرانی.

ئەوی شعرەک دەرەقا سەید عەبدولقادر شەمزینی وزولما رۆمی گۆتیە،
کو ھندەک ژ وی بیرا من دا مایە:

ئەول فسق ویی دینی ترکا بەیان کر

چەند شیخ وکۆر بی خال وغەرەز بین

ئەوان بو ئەو شەھید کرن؟

غەوٹی ثانی شەمزینی

بەدرخان بەگئی بوئا

ئەوان جزیر گرتن

مال وخیزان وعەيال ل غەریبی لی مرن

میرزا عەودولا ل تەمەنی کالی یی دا هیشتا ژی چەند شەعریت پەراتەییە
شاعری سینگی خوە دا راگرتنە ئو ھەر چەند کو کیماسی ونقیشکانی تیدا
ھەییە لی ژ نەمانا تام هاتنە پاراستن و ب نرخن:

ئەزی نەقلەکی دانیم

عەھدبی نەکەم درؤوا

خودانی تانگ و برنویا

برنوییت وان ژەنگی گرتن

ب خوناقییت دەف جوفا

تانگیت وان شکاندن

پیرەمەرد ومروفا

میرزا عەودولا شیعرەک دی بەرخۆدا گۆت کو رەوشا زەمانی شانیشا
دەت، ھەلبەت ھندەک نەریک وپیکی تیدا ھەییە وباش بیرا وی دا نەمایە، ئەو

ههلبهست به شیوهیا موستهزاده و ل دهمی نهفیکرنا رضا شایبی پههلهوی بؤ
جزیرا (مؤریسی ۱۹۴۵ ز - ۱۳۲۰ ک. ت) گۆتییه:

دهما رهئیس خالصه سوار دبوو تاته گوندا
چهند ئاغا، لاوو وکال ههمی دچوونه پیشییی
وهک شیخا میقان دکرن تینانه مال
دهما ئهو دچۆ دوورا دهات مالیه
نیقهک مالی مه دخار
دهما ئهو دچۆ دوورا دهات ئهمنیه
وهک سهییت هار
ئهمنیه وهک سهییت هار ئهم ل زولمی مهشموول دکرن
دهردو ئهزیهت بی قرار
ئهو پوورا بهروان ما ئهوان ژی ئهو دخار
کهو خودا ههمی کهر کربوون
طهنهکی (میدال) بهخشدارا
عالم ههمی ئیخسیر ببین کهتبینه بن دیوارا
پهلهوییی بهدمهسهب وبی ئاقل
هند زولم کر، ئورس لی بوویه زهوال
ئهلعان ئیخسیره ل جزیری هندوستانی
توون ب توون بچی بهمهتا رهسول الله
نههیتهقه چ جار

* * *

بهعزه پساخا ههبین
زۆر مهدها خو ددان ناف ژنا
وه حساب که جوّنهگایه
مؤزا د بهردانه بن گونا

ههلبهستخان دپهسنی سهید عهبدولا نهقیی شیخ عوبهیدولا شه مزینی دا
دبیژیت:

جهان پهنا یهک پهیدا بوویه

سهید عهبدوللای ثانییه

ژ خانه دانا نههرییه

تاجهکی پهیدا بکهن

تهخت ههبخۆ لایقی وییه

شاعر چهند غهریبه

ئهو محهمه دی ههرکی یه

میرزا عهودولا ههروه تو دگیژیت:

مهلا محهمه د هنگی (به رازانی) بی وهختی کولی (کولو) هاتی، هندهک
توتن بخۆ چاند بی، کولی هاتن هه می ژ بهین برن، ئهوی شه عرهک هاقیتی
کو گهلهک خۆش بی بهلی بیرا من دا نه مایه...

مهلا محهمه د لالی شیخ عهبدوللال گردوانی دبوو. بابی محهمه د مه لایی
سهید عهبدوالقادر بوویه ل تورکا ودگۆتی سهیدا. ئهو کو موریدی وان بوو
ههرگاف ناف وان دا ژین دکر.

مالا شیخ (عبدالله) سالا (۱۳۲۰ ک. ت- ۱۹۴۱ ز) هاتیه شنۆیی. ل سالا
۱۳۲۲ شیخ هاته گردوانی پاشی هاته دزی وبنه مالا محهمه دی سهیدا ژی د
گهل مالا شیخ ژ تورکا هاتیه ئیرانی.

سهییدی نههری یی پشتی شه هاده تا سهید عهبدوالقادر هندهک هاتنه
ئیرانی وهندهک چۆنه ئیراقی.

میرزا عهودولا دگیژیت کو: رۆژهکی شیخ محمد صدیق برایی شیخ
عهبدالقادر کورئ شیخ عوبهیدولا شه مزینی د گهل جهوویهکی سهه
زهقییهکی بوویه کیشا وان، شیخ دگۆتی یا منه ئهقی دگۆتی نهخیر یا منه،
شیخ گۆتی وهره ئهه شریعهت کهن. جهوو گۆتی ئهه حازرم بۆ شریعهت.

هاتنه دوو سهیدا (بابی شاعری)، هات حازر بوو مهجسی، گۆتی:
شریعهتی من جهوو بکه. سهیدا گۆتی: ئاخیر شریعهت نایته کرن کو تو لایی

سهری سهر دۆشهكی روونیه خاری و جهووژی ناف دهرکا روونیت. هوون مودهعی ههردوک دبیت لالی بیك بروونیتته خاری. یان دبیت ئەو بییت سهر دوشهکا ته لالی ته روونیتته خاری یان تو بچی بهردهری نک وی روونیه خاری. ئیجا ئەزئ شریعهتی هونگو بکه م.

شیخ گوتی من زهقی نهقییت ومن زهقیهکه دا جهوو.

میرزا عه و دولا ههر وهتو دبیتیت: ل دهمی فهگه ریاننا سهید عهزیز «کورئ شیخ سید عبدالله» ل عراقی ووهختی جماعت ههمی هات پهناهندهی ئیرانی بوو (۱۳۶۹ هـ. ش ۱۹۹۰ ز) ئەز وی سالی فه هتا کو وهفات کر (سال فوت) خهزمهتا وی دا بوو مه وهه موو شۆلیت وی من یی کرینه وگه ههشتنا ب حاصلی وشۆلیت ئیدارا. ههژی گوتنییه کو ژ سهید عهزیز گیلانی زاده کچهک وکورهک جیدا ماینه ب ناقیت مانا شه مزینی وهه لگورد.

دایکا هه لگورد پهروین خانم کچا سهید موسی گهیلانی زادهیه ودایکا (مانا) یی ژئ کو قئ دهمی (۲۰۰۸ ز) ل وهلاتی سویدی دژیت ژنکهک گورجیه. ژنکا گورجی دهمی کو سهید عهزیز ل سالا (۱۳۲۴ ک ت - ۱۹۴۵) چوو ئازهر بایجانا قهفقاز بۆ دیتنا دهورا ئەفسهری یا عهسکهری ل باکوئی ژ لایئ قازی محهمه د هنگی ئینابوویه. سالا (۱۳۲۵ ک ت - ۱۹۴۶ ز) پشتی تیچونا جمهوریا کوردستانی پرانیا وان ئەفسهران گه ریان هاتن بهلی سهید عهزیز ههر ویدهرئ ما. پاشی وی وهک په نابهرهکی ناف ئورسا دا دهرباس دکر.

سهید عهزیز گهیلانی ب رهمهت بیت جار هکی ل ئورمیی گوته من (نفیسکار) کو کتیبیا بیره وهریا خوه یا کو ب ئورسی هاتیه نفیسین دایه دهستی کچا خو ل سویدی دا کو بۆ وی ته رجومه کهت و بدهته چاپی.

عه بدوللا محهمه دی که لاسی کورئ حاجی ئەسهه د سالا (۱۳۰۴ هـ. ش) بهرامبهری (۱۹۲۵) ل گۆندی (کلاسی Kelasi) چافی خوه ل دونیا یا روئ فه کریه. که لاسی گونده که ل محالا «مرگه وهر» ل بنتارا چپایی «هاروک» ل سینورئ ئیران وترکا. مالباتا میرزا عه و دولا هه ژ بهرئ دا د گهل ماله شیخیت شه مزینا یانکو «نههری» یی دهرباس کریه.

دیوانا مه لا محه مه دی سهدا

مونا جات

خوداوهندا به حهقی ئسمی ئه حمه د
ب ناتی پاکئی بی عه بیی محه مه د
ب حهقی سه ییدی له ولک له ولک
ب حهقی زا کرانی ههفت ئه فلاک
ب سوز و ناله های پیر که نعان
ب ده مع ۱ پر شراره گاه زندان
ب ابراهیم و اسمائیل و اسحاق
ب عمران ب عنوان ب صه لاق
ب حهقی جابر و عاصم و فروبیم
... ..
ب حهقی جاجی و بازید و گیلان
... ..
ب حهقی حاملانی عه رشی ئه عزم
ب حهقی صالحان نه سل ئادم
ب حهقی حاملی وه حیا موباره ک
حهقی حورمه تی نوون ته باره ک
ب حهقی مه زلومانی که ربه لا
ب حهقی غازیان^۲ جانفدا

---

۱ - خون، خوین
۲ - شهرکه ر، شهرقان ل دژ کوفری

ب حەقی حەمزە و عەباس و جەعفەر
 ب حەقی طەلحە و خالد و مەنزەر
 ب حەقی سەعدی و قازی یەزیدی
 ب حەقی مەصعب و عاصی و عوبیدی
 ب حەقی قاتلانی کەلب^۱ گومراھ
 معاز و باملعوز ابن عەفراھ
 ب حەقی جوملەیی ئەصحاب و تابع
 ب حەقی زاكرانی چەرخ رابع
 ب حەقی شاھێ نەقشبەند و غەوس بەغدا
 ب حەقی بایەزید و پیر بەصرا
 ب حەقی شاھ عەبدوللاھ کامل
 ب حەقی شاھ بەاءالدین فازل
 ب حەقی شیخ و پیری سەنعانب
 حەقی بوالحسنین ھەم غەوٹ گیلان
 ب حەقی حورمەتی بابا سەماس
 نجاتم دی ل فکر و کەید^۲ و وەسواسب
 حەقی شاھێ بخارا و سەمەر قەند
 ب حەقی تاجی کوھی ئەلوھند
 ب حەقی ئەحمەد و فاروق و سەرھەند
 ب حەقی جان جانی پیر دەر بەند
 ب حەقی حورمەتی شاھێ غەجدوانی
 ب حەقی حورمەتی عوسمان ثانی
 ب حەقی حورمەتی یەعقوب چەرخ
 ب حەقی حورمەتی مەرئوف کەرخ

---

۱ - سە، کووچک

۲ - حیلە، فیل

ب حەقىي روح قوطب و ئەوليايان
 ب حەقىي حورمەتىي روحى كول ئەنبيايان
 ب حەقىي حورمەتىي روحى نەبى^۱ كەي
 ب حەقىي حورمەتىي شاھ دەلەوى كەي
 ب حەقىي جوملە رۆزەيىي حەبىبان
 ئەگەر دانى مەرا ئەز^۲ بى نە صىبان^۳
 عەفوكى ما^۴ ووالدەم ب رحمەت
 موعەيەن^۵ كى مەكانمان لە جەننەت
 ب حەقىي شەمس^۶ و ماھ و ئاسمانت
 حەرام كەي لىم عەزابى نار و نيرانت
 ب حەقىي شافعى رۆژىي قىامەت
 قەبول كەي لىم رجەع^۷ و ندامەت^۸
 ب حەقىي مەرقەدىي سەردارىي عالم
 ب حەقىي ئەفزەلىي ئەولادىي ئادەم
 ب ئەفعال قەبىحى^۹ من نەكى تو
 ب نادانى و جنونى من نەكى تو
 ئەگەر چەند لە دەرگاھت رووم سىياھە
 عەفوكە تو حەبىبىي خو خودايە

۱ - پيغەمبەر (نبى)

۲ - من ژ

۳ - ئەگەر تو من ژ بى نەسبىيان دزانى (ريزك فارسى يە)

۴ - مە

۵ - كفش - ديار

۶ - طايف - رۆژ

۷ - زقرين

۸ - پەشيمانى

۹ - كرىارين كرىت

ئەگەر بېت و گوناھى من بنوسن
 نىيە كاغەز ئەوئەندەى لى بنوسن
 دە چ بکہم ناگەمى راي کرد^۱ لە دەستم
 لەو دو رۆژ بە پىر و پەستم
 پەشیمانم لە عصيانى كە سىرم^۲
 بەغەيرى تو نىيە كەس دەست گىرم
 عەجايب غەرق دەريايى گوناھم
 عەجايب شەرمسار و روو سىھم
 ئومىدم ھىچ نىيە وەلاھ وەلاھ
 بجز^۳ لا تقنطوا من رحمة اللہ
 ئومىدىكە دىكەم قايم بە قۆلت
 كە وەئەدى صادقە ھەم قۆل و فعلت
 ئلاھى جوھەرى تەسبىح زەبانم
 بە وە ئومىدوار و شادمانم
 بۆ خۆت فەرموتە رحمان و رحىم
 بۆ خۆت فەرموتە وەھاب و كەرىم
 بۆ خۆت فەرموتە سەتارولعیوبم
 بۆ خۆت فەرموتە غەففارولذنوبم

---

۱ - رە قى، حالات
 ۲ - زۆر، گە لە ك (كثير)
 ۳ - بلى - خىتجى
 ۴ - خۆ نە قە تىنە ژ رە حمە تا خۆدى

خوداوهندا تو غهفاری

نیشانیٔ پیری یی هفتن
کو موو سپی بوون ددان کهفتن
دجیتن خارن و خهفتن
خوداوهندا تو غهفاری

ل پیری یار خو قهدهشیرن
قیاس ناکهن کو پیر میرن
دهمار عه یبا قهناشیرن
خوداوهندا تو غهفاری

خودا پیر بووم نه ما قه دره
نیژیک بوون مه نزل و قه بره
هدهر دؤراند مه ئەف عه مره
خوداوهندا تو غهفاری

حه تا لاو بووم کو سه رمه ست بووم
گوناھارا کو ته رده ست بووم
.....
خوداوهندا تو غهفاری

چ فکرا مردنی نہم کرد^۱
لباسی زولمہ تیم بہر کرد
ئہوی خیر بوو ل خوّم دوور کرد
خوداوندنا تو غہفاری

مہنہ قہولہ ونہ ژی فعلہک
لہ عہرزان نامینیت فہردہک^۲
ئہ تو رہیبی انا عہبدہک^۳
خوداوندنا تو غہفاری

تو بوّ خاترا ابوالقاسم^۴
گونہہکارم ئو خوّدناسم
عہفو بکہ من کو کیماسم
خوداوندنا تو غہفاری

بوّ خاترا موستہفای موختار^۵
بوّ خاترا (آلہ الابرار)^۶
عہفو بکہ من خودا ئہف جار
خوداوندنا تو غہفاری

---

۱ - من نہ کر
۲ - کہسہک
۳ - ئەز عہقدی تہمہ
۴ - حزرہتی محہمد (س. د)
۵ - حزرہتی محہمد (س. د)
۶ - ئەولادین وی بین پاک وپاقر

بۆ خاترا سەيیدئ مورسەل
دگەل مەن صدیق^۱ و حیدەر^۲
ل سەر پەردئ بکە رەهبەر
خوداوەندا تو غەفاری

بۆ خاترا حاملئ قورئان
بۆ خاترا عومەر و عوسمان
نەبم مەحکووم ل سەر قەبران
خوداوەندا تو غەفاری

بۆ خاترا ئادەمئ مەنشور
بۆ خاترا حاملئ قورئان
تو قەبرئ مەن بکە پە نور
خوداوەندا تو غەفاری

بۆ خاترا صاحبئ معراج
بۆ خاترا مەنصورئ حەلاج
عەفو بکە وی کورئ کورمانج
خوداوەندا تو غەفاری

---

۱ - ئیمام ئە بوبە کر صدیق (س)

۲ - ئیمام عە لی (س)

بۆ خاترا باطن و زاهر
بۆ خاترا قاسم و طاهر
عهفو بکه ئهحمده و ناصر
خوداوهندا تو غهفاری

بخوت فهرموته رحمانم
خودانئ عهرز و عهرشانم
عهفو بکه دا و بابانم
خوداوهندا تو غهفاری

بۆ خاترا ذات وهحدهت کهی
ژ بو بهندی خو هممهت کهی
.....
خوداوهندا تو غهفاری

بۆ خاترا ئسم الله کهی
بۆ خاترا عهرشئ ئهعلا کهی
گونههکارم مه ئازا کهی
خوداوهندا تو غهفاری

خوداوهندا تویی قادر
د ئاخر دا نهبم کافر
دهریخهم ژ نائف ئاگر
خوداوهندا تو غهفاری

بۆ خاترا حەق قورئانی
دوعدی روح کی شانی
ل من نەستینی ئیمانی
خوداوەندا تو غەفاری

کەریم و صاحبی ئەمەری
دەما داخڵ دیم قەبری
یاسینی^۱ بکە مونسئ فەوری
خوداوەندا تو غەفاری

گۆنەهکارم خودا هەرگۆز
تو یاسینی بکە مونس
تەبارەک با ببیت حافظ^۲
خوداوەندا تو غەفاری

نە دەرویش و نە صوفی مە
نە نەخشیمە^۳ نە چشتیمە
سەگی^۴ حەزرتی عەلی مە
خوداوەندا تو غەفاری

محمد ئسمئ شـرینم
سەگی ئەصحابئ یاسینم
یەتیمئ شاهئ شەمزینم
خوداوەندا تو غەفاری

---

۱ - سوره ته ک ژ قورئانی

۲ - حافظ، پارێزکار

۳ - ته ريقه تا نه خشبه ندی

۴ - سه، کووچک

موژده (۱)

موژده^۱ یا کوردیت عراقی شادمانی بو مهیه
پازده ملیۆن مللهتی کورد حازر وئامادهیه
حازر و ئاماده بوین ئەم پیکفه بو مردنی
با نه بیژن قهومی ئەکراد بی کەس و بیچارهیه
که وکه با^۲ کوردا هلات وهاته دەر برجا بروج^۳
ئەف شهقه عیدالعراق^۴ بوو سبههه جیژنا مهیه
یهک هزار و سیسه دو حهفتا و حهفتی هجرهتی
ئەم ل بن زولما رهزیلا، کەس نه گۆت کورد گه نهجهیه
پیکفه دی گریدهن رهختا دهست ئەبهینه برنوا
ساق و زرگالا^۵ ئەپۆشین^۶ غار ئەدهینه جهبههیه
وا لهبیر مانه رهئیسیت مه ب ناحهق بوون شههید
جان و کفنی وان هه سۆره خوینی وان ئالودهیه
شیخ عهبدولقادرئ شه مزینی^۷ کوشتن بوو شههید
وان دزانی ئەو عهزیز و سهروه ری قهومی مهیه
تا نها ئەم بی خودان بووین ساحب وکه سمان نه بوو
وهک سه لاهه دین ئەیووب موسته فا^۸ پیشیامهیه
میم^۹ بیّت کاری^{۱۰} هه میشه جانفدایئ ملله ته
ئاخرئ ئسمی^{۱۱} وی داله عمری چل سال زیدهیه

۱ - مزگینی

۲ - ئستیر

۳ - دوازده پشکین فهلهکی

۴ - باسی سه رکه تنه عه بدولکه ریم قاسم و تیکچوونا مه لک فه یسه ل

۵ - سه رچۆک

۶ - دی به رکه یین، ل خوه بکین

۷ - کورئ شیخ عوبه یدولا کو دسالا ۱۹۲۵ ژ ئالیئ ئاتاتورک هاته سینداره دانئ.

۸ - مه لا مسته فا بارزانی

۹ - تیبیا ییکی یه ناقی شاعر (محمد)

۱۰ - گوندهک سه ر حدودی ئیران و ترکا ل دهقه را ته رگه وه ر، جیی ژ دایکبونا شاعر

۱۱ - ناف (اسم)

هوژده (۲)

ره‌بی هه‌ر تویی ره‌حیم و ره‌حمان
ره‌حمی تو بکه دگه‌ل مه کوردان
ئه‌و قه‌وم و برا و ئه‌هل بارزان
بینه بگه‌هینه ملکی ئیران
موژده‌ی تو بده‌وی هه‌رکی^۱ یئ دین
دا که‌یف بکه‌فیت نه‌بی تو غه‌مگین
شی‌عر و غه‌زه‌لا ژ دل خو بیژیت
کینا د‌دلی خو ئه‌و بریژیت
بلجومله ل عه‌رزه‌کی^۲ برون
شی‌عر و غه‌زه‌لی مه ئه‌و بخوونن
دا فکر نه‌که‌ن کو ئه‌ز به‌تالم
وه‌ختی وه‌کو چۆنه ئه‌ز دنالم
و‌یت که‌فتیه وه‌رطه‌یا^۳ به‌لایئ
خالق تو بکی ئه‌وان ره‌هایئ
بلجومله تو دهر بیخه کو پیکفه
هه‌ر ییکئ قلیجه‌کی^۴ بنکفه^۵
ساحب^۶ ئه‌مر و خودان وه‌زیفه
ته‌علیم^۷ بکه‌ن هه‌موو زه‌ریفه^۸

۱ - عه‌شیرا (هه‌رکی)، شاعر وی عه‌شیرئ یه.

۲ - عه‌رد (ارض)

۳ - قوپی، نهیل

۴ - خه‌نجه‌ر

۵ - لالی، بال، نک

۶ - خایی، خودان، (صاحب)

۷ - فی‌رکه‌ن، هین بکن

۸ - خۆرت و گه‌نجا

یه عنی بیخنه د نائف ته یاران
دهر بیخن مه ژدهست نه یاران
دا ئه و بچنه ههوا ب سورعت
ته حسیل^۱ بکه ن د علم و حکمت
دارا کته ته وه قهومی مردی
ته کمیل بکه ن لسانی^۲ کوردی
غهم خوړ ببن ل مه ئه سیران
می ران بکوژن ب زه رب شیران
سه د ئاه ژ دهست ئه میر و ئاغانئهم
مه حوه کرین ب دهر د وداغان
هه ر کهس کو ژ بو و هته ن غیانن^۳
ئه و دوست و برادریت ئه وانن
ئه و بوونه شریک د گهل غیانان
دهر خست وهته ن ژ دهست خودانان
چه ند خو شه وهته ن شرین و شه ربه ت
ئینان ته مامی کر نه سی له ت^۴
دانه عه ره بان عراق ته مامی
به خشین ب ناکامی و نه زانی
کهس نینه بکه ت ژ بو مه ئه فغان
وان قسمه ت خو شه دانه تورکان
ما بووه ددهست مه قه تع ئیران
ئه و ژی ب ته مامی دانه شیعان
چه تا مه نه هه بن نور عرفان
ناگینه پیک تفاق کوردان

---

۱ - بخوونن، ب دهست خوه بینن
۲ - زمان
۳ - خابین
۴ - پرتی، تیکه

دئ وەتەن خۆگريتهوه

رۆژا هەمدى^۱ كر شههيد ئەز د وئ رۆژئ هەبووم
حەرب^۲ غالبوول سەر بارزانیا ئەز مازن^۳ وفامیده بووم
قوم بەدبەخت كورد غیان بوون بەر ئەوى فارسى هاتەوه

موستهفا ملهت فهداى تو قههرهمانئ كورد ئەوه
ساحبئ عهقل وسياسهت دئ وەتەن خۆ گريتهوه
ئەز ئوميدوارم ژ ئيلاھى چۆ ئەما دئ هيتەوه^۴

هەر وهكى گودەرز و روستەم^۵ شير مهيدانئ شەپه
دەست دابوو شير و حەربى سئ حدودا^۶ چۆ دەرە
قاتلئ فارس و عەرەب مەحكوم ئيرانيان ئەوه

قابليت تەعريف و مەداحن هەر وهكى ئەلمانیا
يا خودا تو بدینا خو ملهتئ بارزانیا
چ دەما بوو حەرب سالس^۷ مەرد مهيدانئ ئەوه

---

۱ - شاعری شورشگیره كوردی عیراقی

۲ - شەر

۳ - مەزن

۴ - باسی چونا مەلا مستەفا بۆ ناف ئورسا دكەت (۱۹۴۷ ز)

۵ - دو پەهلەوانیت ئەفسانە یا ئیرانی

۶ - ئیراق، ئیران و ترکیه

۷ - شە رى سئ یی (حرب ثالث)

وهك نههنگ كهوته محيتى بى خهبر ماين ئەم ژ وى
خو هاڤيته سهر قرارو بهخت و راويت شورهوى^۱
مونهزر^۲ بوون كورد ملهت بو وى ههر روژا و شهوه

وهك ئەوان نهى چ ملهت دعاله ما ئەهلى بهشهر
وان بچى هشتن مال وئەولاد سهر وهتهن چۆنه سهفه
ئەز ئوميدوارم به زويى روژا وان هلدبیتتهوه

چۆن سهدايى^۳ بۆمب ئاتون كهوته كورخ زهمين
وان ل سهر خاك ووهتهن رهختيان گريدان چين ب چين
هند نه مابو ههر ب ئاخى دهركى يهك دى كريتتهوه

موستهفا^۴ وسهيد عهزىز^۵ چونه غهيب وغوربهتى
جان فهدابت قوم ئەكراد بو وهتهن دكهن خزمهتى
ئاگرى ئەكراد هلكر تا ئەبهه نامريتتهوه

يىك ژ ئومى يىك ژ سادات ساحبى عهقل ورشادهت
.....
كهفتنه ناف بهحرا سياسهت بو وهتهن خو كر ههوه

خوونى جهركى خو قهخارن ههتا ملهت ههستاندهوه
باقيه يونان ئەلان باعسى ژينا وان ئەهوه
.....

---

۱ - سوڤيه ت، ئورسات

۲ - چاقهري (منتظر)

۳ - دهنگ

۴ - مهلا مستهفا بارزاني (چونا مهلا مستهفا بو ناف ئورسا سالا ۱۹۴۶ وزقرينا وى ۱۹۵۸ ز)

۵ - سهيد عهزىز شهزىنى كورى سهيد عهبدولا، نهڤيى شىخ عوبهيدولا شهزىنى

تا نه خوئی خوونا هه ناڤان دوور نه چی تو لپشتی چاڤان
بیته وه مه تله ب^۱ دگهل وان هند ئەمیر وهند سه روان
ته رک نه کی باب و برایان قهت وه تن ئەگریته وه؟

دائما د حفزا خودا بن ئەولیا پشت و په نابن
.....
دوور ژ فکرا کافرا بن به لکی ئەو زوو بیته وه

.....
.....
بو مه بینن حکم و ئەمران به لکی مللهت بستریتته وه

ئەحمه دی^۲ تو هند بمینی تا وه کو وان ش بیننی
.....
پاشی بمری ل سه زه مینی ب دهستی خو ته بشیرنه وه

وهسیه ته گهر من نه بینن ئالای کوردان هلینن
.....
ئەو لسه ر قه برم بچه قینن گاز بکه ن کورد هاتنه وه

گاز بکه ن کورد بوونه مللهت ساحبی ته حسیل و حکمهت
.....
دی بجم قاییلی رحمهت وی ده می دی رابمه وه

---

۱ - دۆز، پرس (مطلب)

۲ - ناڤی شاعر دانایه سه ر خو، ئە حمه د بابی وی یه

ئالايي موقهدهس

ئالايي^۱ موقهدهسي كوردستان
رؤنا ته كرن چاقم ئەكراد كرن ئنسان
يارهبي ب خيروي^۲ باروح فدات بي نيشتمان
وهتهني مه ئازاد بوو ل بحران
بيك شهخس^۳ مهاجر دهرهات ل حجازي^۴
بي دهرپي ولنگ روت بوو شايي مه كوردان
هر كهسي كو بقيتن يهقينه سهعيده^۵
چي كهس كه نهقيتن وي نينه چ ئيمان
چون تانج سهري مه سهبهق الله لهقهب بوو
ئهو غووت دوم بوو بوو بهفهداي مه كوردان
باعس وي وهتهن بوو دهعوايي حقووق كر
لهو هاته شههادت گولي چهند رهئيسان
دهر وهخت^۶ شههادت ئهمرئ وي قهسهم بوو
دي ئه لئان راكهن ئهولادئ مه كوردان
ئهمرئ وي بجي هات ومللهت وهكو شاد بوو
پر زولمي له مللهت كر ئيران وعراقان

---

۱ - په رچه م، بايداخ
۲ - بله ز، زوو بزوو
۳ - كهس، (شخص)
۴ - عه ره بستان
۵ - پيروزه
۶ - ل ده مي، ل وهختي

ويستا^۱ كه له بهغدا فکرا وی هه زولمه
 دهستی خو دريژکر بو قهتعی^۲ کوردان
 تا مهحوه بيتن ئیدی بی عوزر وبهانه
 نادهینه کەس دی جی یی شیڕ وپلنگان
 بو حفز وهتەن خو بهرگئی سپی دپۆشین
 حازر بووینه پیکفه بو مهحوئ خو بیگومان
 عالم با بزانیته ئەم پیکفه تفاقین
 وهک ئاگر ونهفتی بو مهحوئ ئەی جان
 پهژمورده^۳ ببون سوړگل چەند نوع هزار رهنگ
 پر زولمی ل ملهت کر ئیران وترکان
 ئەو ساله کو شادن، بوون خوش وفرین بلبل
 هەر دخونیت سەر بهستی یی کوردان
 ئاقیت مه شریبن شاخیت مه جوانن
 ئاخا مه یه یاقوت، بهردئ^۴ مه یه مهرجان
 کویستانا ببینه وهک چیمه نی جهننهت
 چەند نوع گیاتی، نایینه خه بهردان
 هندەک ب ته بیعت قه بضمن^۵ و سرورن^۶
 پیکه وه دگونجی بو عللهت و دهردان
 ئەف شاعرئ مه زلووم سی ساله دنالیت
 ئسمی وی محمه د ئەو مه رده ژ کوردان

---

۱ - نهه، نهها، نۆکه
 ۲ - پرتک، پرتی عه ر د
 ۳ - چلمسی، چرمسی
 ۴ - کهفر - بهر
 ۵ - گرتی و خه مبارن
 ۶ - شاد و که یفخوه شن

راجنهوه

بهس دخه و دا بن گه لی کورد رابنهوه ئیواری یه
جومه عالم بوو ملهت مافی^۱ کوردی دین چی یه
ملهتان حفز وهتهن کر^۲ کوردی دین دۆراند وهتهن
ئتفاق شهرته له بۆمان شهرکرن بی عاری یه
ئالهتی ئاسودی یا مهعلمه و حلمه و قهلمه
زهربا شیر وئهسله حی بی شک بزانه پووچی یه
گهر ب زهربا شیربا دبیا یه هودی مه حوه بان
موته فق بوون گه شتنه ییک دی هاته دست سه ره بهستی یه
کاری مه بووینه درو و سوند بی جی داینه پاش
له و هه میشه بی تفاقین فکرمان بی بهختی یه
تا نه که یه ئه م دفع کزبی^۳ روژ ب روژ باتل ئه بین
چونکه که ززاب^۴ دوژمنی زاتی جه نابی باری^۵ یه
ههر که سی سوندی بخونیت لیت یه قین بی غافله
گهر قسه ی راست بی بزانه هر درویه وانیه
چون سبوت^۶ و کار و گوتنی وام^۷ هه یه

---

۱ - حهق

۲ - نیشتمان پاراستن

۳ - دره و، درۆ

۴ - دره وین، درۆزن

۵ - خودی تعالا

۶ - ئسبات کرن، ئاشکه را کرن (ثبوت)

۷ - وان من

گەر قسەت راستە برادەر سوند خوارن بوچی یه
کورد کەری شەمبۆزە دائم بار نەبربو قەومی خو
هەر وهکی پیرهکەرا بۆز پشت بە بارئ خەلقى یه
ئەو جەئ کەتۆ کرینەب زەر ب پوول ومالی خود
ئەو دمئ چو بن حمایا^۱ گاقر و ئەجنەبی یه^۲
ئەم هەموو ساحب عنادین^۳ هەم تەشەخوس^۴ زیدەیه
لەو هەموو مللەت ئەمین بوون ناف مە هەر کوشتارییه
یا خودا تو بکی خراب مالا مەلا وشیخیت نەزان
وان دگۆتن هوون نەخونن علم وسەنعەت هیچ نییه
فی الحەقیقەت زور جەسوورە قوم کورد
خۆزیا کورد هەر نەبانا قەوم بی تفاق بوچی یه

---

۱ - پشتە قانی، لاگری

۲ - بیانی، بیگانه

۳ - ب دە عیە، ب کینه

۴ - خو قودە (قورە) کرن

صاحب نه سه بهک

خالق ژ مه را هنار خودانهک

عالی که رهم و له تیف دانهک

صاحب نه سه بهک ژ نه سل عه دنان

ئه سلئ وی عه ربه ئه میر کوردان

ئه و ژ نه سلئ عه لیئ مورته زایه

ژ ئه ولادئ شه هیدئ که ربه لایه^۱

مسلئ^۲ وی نیه د زه مان و عه سرئ^۳

ژ نه سلا حه سه نه^۴ ژ ته های نه هری

بابئ وی شه هیدئ زولم (عصمهت)^۵

کوردینه بکه ین ژ بو وی خزمهت

حه قئ وی نه ده ین ل دوو که سی ده ستوور

بوو قاتلی وان رئیس جه ووور

ته حقیق بکه ن ئه وش سه عیدن^۶

ئه و ژئ د رییا مه دا شه هیدن

ئه ی جومله ی سه یید و قوم و خیشه^۷

بوچی دکه ن هوون د گه ل وی کیشه

---

۱ - ئیمام حوسین (س)

۲ - مینا، وهکی، نۆتلی (مثل)

۳ - زه مان، هه یام (عصر)

۴ - ئیمام حه سه ن (س)

۵ - عصمهت ئونؤنؤ سه روک وه زیرئ ئاتاتورک

۶ - پیروز، موباره ک

۷ - قه وم، خزم وکه س وکار (خویش)

سایه‌ی وییه هوون دکهن ئیداره
 لوتفا وییه هوون دکهن موداره
 ئەو لوتفی خودایی لا یه‌زاله
 ئەو عاشقی نوورا ذولجلاله
 هوون جومله ل عه‌رده‌کئ جه‌ما بن^۱
 دائم هه‌می خزمه‌تا وی دا بن
 بوغز و غه‌ره‌زا ژ ناف خو راکهن
 مال و وه‌له‌دا ژ بو فه‌دا کهن
 هه‌م لوتفه د گهل مه کرد باری
 خالق کو ژ بو مه را هناری
 ره‌بی تو بو ئەجر موسته‌فا که‌ی
 خالق ژ وی را مه ئاشنا که‌ی
 یا ره‌ب تو قه‌بوول که‌ی هیقی یا من
 هه‌ر که‌س کو بکه‌ت فه‌سادی یا من
 رۆژا سه‌فه‌ری دچیته قه‌بری
 گهل شمري^۲ له‌عین بییه هه‌شری
 شاهم کو یه‌قین بکه‌ت فه‌ساده
 ده‌رحه‌قا هه‌مه‌یی^۳ نه‌که‌ت عناده

---

۱ - کۆم بن

۲ - قاتلی ئیمام حوسین ل دهشتا که‌ربه‌لایی

۳ - ناز ناخی شاعر

پهسنی سید عبداللہ گیلانی زادہ

له خزمهت شاهي شه مزینم^۱ وعلیعه هدی عوبه یدولا
ببه فریادرس بو من نه بم مه حکووم در عوقبا^۲
که (اسمت)^۳ نه فزهل نه سماء تویی عه بدولا شه مزینی
گولا باغی سه یید طاها بو قی وهختی بووی په یدا
ژ نه سلا غه وس گیلانی^۴ عه زیزی تایفه ی نه کراد
سه رو چه شمی طه ریقانی ژ نه ولادیت ره سول الله
ژ نه سلا نه ربه عیت^۵ مه زلووم کو مشهورن د دنیا دا
حوسین وهه م حسن هردو عه زیزیت فاطمه ی زه هرا
دوییت دی سابتن مه شهوور دیاربه کرئ شه هید کردن^۶
ب ناحق هاتنه کوشتن ژ دهستی زالم و ترکا
نه گهر هوش هبی عالم ب حقی بینه مه یدانی
وه کو ته مورشده ک نینه دقئ راه^۷ و ته ریقیدا
نه توی فازل^۸ تویی نه فزهل تو موته قی تویی صالح
خه لیلولای زه مانی تو ده لیم ئایه تا «نه تقا»
قه رینی^۹ ره حمه تی بوومه ژ ره حما حه ق تعال الله

۱ - سید عبداللہ کورئ شیخ عوبه یدوللا شه مزی (گیلانی)

۲ - ناخرهت، قیامهت

۳ - کو ناغی ته

۴ - سید عبدالقادر گیلانی (غوٹ گیلانی)

۵ - چار کس

۶ - مه نزوور سید عبدالقادر گیلانی (غوٹ ثانی) و کوری وی سید محمده

۷ - ری و ریچ

۸ - ب که رهم وزانایی (فاضل)

۹ - نئزیک (قرین)

عزیزت دوور ته نیزیک بن دنیو ماندا ببی پهیدا
 ئەتو سهعیی بکه قوربان ل سەر، را ورهوشتا خو
 گهلی مهحبوب ل پاش ماون دفکراته و تهریقیدا
 تهحهسون^۱ بو وی علمی یه کو مال وعقل وحلمی^۲ یه
 تهریقهت کهوته شهئنی یه بکه سهعیی تهریقیدا
 انا المذنب انا العاصی^۳ ئەتوی فریادرسی قوربان
 بکه هیقی ل جهدی خو ت شه فیعم بیت د مهحشهر دا
 سهلاحا هونگو ته سبیحه ب ته سبیحا بکه حهربی
 .....
 ههچی قهلبی وی (الله) گوت شه ره د گهل نهفس وشهیتانا
 .....
 (مرا سجاده رنگین کن) ژ طریقهت مه به غافل
 تو ژی ههر وهک سراجدینی بکه قازانج د نیا دا
 فدای بهژن و بالات بم عهزیزئی خانه دانا خو
 سسی سال له عمر چۆن ئەژی دگهل ته دغوربیدا
 ئەگهر رهحمی دکی قوربان قهرینیت مردنی هاتن
 کو مووسی بوون عمر بوری نه هیله من دغه فلیدا
 مه مهده عاشقی وهصله خهریکی دیتنی باطن
 ژ نه سلا ئەحمده و ناسر^۴ گهلی میژه دخزمیدا؟

۱ - حوسن وباشی

۲ - سهبر و هه دار

۳ - ئەز گونه هکارم و خه تاکارم

۴ - باب و باپیروی شاعر

رۆنهای چاوم

رۆنهای چاوم روحی شیرینم
پاشی چۆنا ته ژار وغه مگینم

ئهو سال دترسم بمرم نهت بینم^۱
بهروی له مردن من زۆر زه نیینم^۲

چون ئەمن پیر بووم عمرم بوو هیوار
ئهو عمری بی تو بیهوده م رابوار^۳

دوور له دیدارت وا هشک و رهق بووم
کهتمه ناف غه مان سپی و ئەبله ق^۴ بووم

عهسک^۵ تۆم دهوینت به دل و دلخاز
سه ر فورمی رسمی بن بهرگی سه ر یاز

دانمه بهریکا خو دگهل خو بگه رینم
.....

یان دانم شوشی بهستم له دیوار
دهما تیمه ژۆر صبحه و هیوار

را وهستم تیر لیت رامینم^۶
شوکور تو ب که یفی با من غه مگینم

-
- ۱ - ته نه بینم
  - ۲ - شکبه، گوماندار
  - ۳ - دهرباس کر
  - ۴ - بهلهک
  - ۵ - رهسم، شکل (عکس)
  - ۶ - ته بنهیرم، به راخویدم ته

کهوکهبا کوردا

کهوکهبا^۱ کوردا غروبکر^۲ رۆژ رۆن لیم^۳ بوویه شهب^۴
سهید عهبدوللا وهفات کر مونسج کورد وعه ره ب
سهروه ری دنیا و دین بو حوسن وجه مال
ئهو ژ نه سلا فاطما بوو زههرا یا^۵ عالی نه سه ب
حه شرا ئه صغهر^۶ بوو ل کوردا سهروه ری مه چۆ نه ما
جی نشینی غهوس سانی^۷ بو وی گیلانی له قه ب
پیتم وهیه^۸ ئاخر زه مانه دی قیامهت رابیتن
دار و بهر^۹ بو وی دنالین شینییه بهرگ و حوطه ب^{۱۰}
صابری دهر دو به لا بوو صاحبی نه عام^{۱۱} و که ره م
ئه فزه لی وهخت وزه مان بوو سه ییدی طاها نه سه ب
ئهو ژ نه ولادی ره سوول بوو رحمه تهن للعالمین
بو وی مه حزوون و خودووک مان عارف وئه هلی ئه ده ب
گه وهه ری ده ریایی پاک بوو ئه و ژ نه سلا مورته زا^{۱۲} بوو

---

۱ - ئستیر

۲ - ئاقابو

۳ - ل من

۴ - شه ق

۵ - فاطمه زهرا (س) کچا پیغه مبه ری ئسلامی

۶ - بچووک

۷ - سهید عهبدولقادر شه مزینی (غوٹ ثانی)

۸ - من قهیه، وه بزائم

۹ - که قر

۱۰ - داره خورمه

۱۱ - خه لات

۱۲ - ئیمام عه لی (س)

بۆ وی مه‌نسووب ومورید شیعه وسونی مه‌زه‌ب^۱
مانگ مولودا موبارهک وی کر ل دونیا ئرتحال
یک هزار و سیسه‌دو هه‌شتی وه‌فتی هجره‌تا فه‌خرعه‌ره‌ب^۲
مردنی کو وه‌خت گه‌شتی چاره وته‌دبیر نییه
سه‌د هزار عیسا ولوقمان ل ئنجیلی ناپن سه‌به‌ب
ئه‌ز دو جار چۆم دا ببینم هیچ دلم قانع نه‌بوو
تا تمه‌وه کۆر وپه‌شیمان چۆمه‌وه ب دا وته‌له‌ب^۳
ئه‌ی حه‌مه‌ لپاشی وی نه‌مینی که‌س نه‌ما سه‌ر پی‌قهنی
چاکه ب ته‌رک وه‌ته‌ن بی روو بکه‌یه شام وحه‌له‌ب^۴

---

۱ - مه‌زه‌ب، ئۆل
۲ - سالا ۱۳۸۷ هجری قمری (۱۳۴۵ ه. ش) وه‌ فاتا شیخ سه‌ید عه‌ بدولا گه‌ یلانی زاده ئۆرمیی دا،
مه‌ زاری وی ل دزا (Dizê) مه‌ رگه‌ وه‌ ره.
۳ - ب دلی خۆ، دلخاز (داوطلب)
۴ - نازناقی شاعر، کورت کریا محه‌ مه‌ د
۵ - دو باژیرییت سوریاپی

شىنكېزىيا شىخ عبداللە

سلاڧ ئەى شاھ عبداللە

نەوى پاكى رسول اللە

سلاڧ ئەى مەزھەرى پاكى

سلاڧ ئەى ھىكەلى چاكى

سلاڧ ئەى قوطب رەببى

سلاڧ ئەى سەيد طەھى سانى

سلاڧ ئەى مورشىدى كامىل

سلاڧ ئەى عالمى فازل

سلاڧ ئەى مەرجەئى عرفان

سلاڧ ئەى حافزى قورئان

سلاڧ ئەى پېشەوايى دىن

مورىد ھاتون بەغەمگىن

د گەل خاسان دكەم يادت

رەببى شاد بى روى شادت

لە دورىت شىن و رۆرۆيە

ھەموو دلمان لەكن تۆيە

ھەموو ھالى پەرىشانە

لە دورىت شىن و گریانە

ئەتوى لوقمانى دەردى مە

ئەتوى داناي بە ھالى مە

دهوا كـــه دهردي بيماران
ئهتوي مهقصودي دلداران
بلاوه تهرمي رندانان
نهما حالي موريدانان
هموو ئالۆز و شيواوو
هموو وهك باغ بي ئاوو
وهره ئهي خاك وهره ئهي گور
له خزمهت خوات بي سهرشور
دهزاني ئهو كهسه كي يه؟
دهزاني كي يه لهو جي يه؟
بزانه قوطب دورانه
بزانه نهسلي شيرانه
ئهووه ئهولادي طاهايه
لهدوري شين و غوغايه
وجوودي ليره را فهخره
له نيو ئهو گوره ئهو قهبره

کوفر وئسلام

لهشکری یهزیدئ سانئ^۱ گهشته دؤرا دهرجئ
حاجبئ وان خو بهری کر ژ خیرا طوفا حهجبئ
کوفر وئسلام ئەشکهرا بوون عالهمئ دیتن یهقین
هاته سهر ئەولادئ عهدنان لهشکری دئوی لهعین
ئهو ژ ئەولادئ یهزید بوون شیخ ژ ئەولادئ حوسین
گهشتنه دؤرا ئەهل بهیتی نوو کرن وان کهونهکین
وهختئ قور پۆشینه ئسلام رۆله^۲ رۆژی هممهته
فکری وان وایه نههیلن سهییدا ل رویی زهمین
بهحرئ فهخرئ کائات هسک بوو ئەبی عالهم نهبی
ههر وهکی جهددئ خو ماوهبئ ههوار ودل ههزین^۳
رۆله دا ههلگرین رهختا^۴ ودهست بدهینه برنواوا^۵
دا مهلهک^۶ سهیرئ بکهن ئیرو دناق بورجا بهرین
ههی ههوار بو ئەهل ئیسلام هیچ کهس غیرهت نهبوو
سئ شهقان ئاگر دباری ل سهر ئەمیرولموئمنین^۷
چی بکهم فهنگا قوله قهت ناگری من شهر کرم

۱ - ئشاره ب مستهفا کهمال

۲ - زهلام، لاوؤ

۳ - دل ب خهه و خودوک، خهمبار

۴ - جیئ فیشهکا

۵ - تفهنگا دوور هاقئژ

۶ - ملیاکهت - فرشته

۷ - شیخ عوبهیدولا شهمزینی

هەر وهکی (ظرار) ئەز چۆمه پشتیقان ب کەرب وکین
سەد کەرەت^۱ ل ترکان خرابتر مەسئەلی نوو کردەوه
وهرنه پيش سهيرا شههيدا نوو بکهين شين وگرين
مصطفى^۲ ئەو ئنتقامی هەر دبیتن وەرگری
دانهبی خائینی مللهت، دوژمنی شه‌رعی موبین
یات لسه‌ر شانئ وه‌لیان گرت قرار و قول قه‌لا
وئ د قورئانا قه‌دیم دا لایح‌ب الظالمین^۳

---

۱ - جار
۲ - مه‌ لا مسته‌ فا بارزانی
۳ - خودی‌ حه‌ ژ زالمناکه‌ ت

عبد القادر

.....

قاف ئیحاظا اسم غهوسه، دال دهریای قودرته
ساکنی بهغدایه مهنشوور ئسم عبدالقادره^۱
هر کهسی مهنسووب وی بی دوور ل عهیب وعللهته
ئه وشهفا معراج فهرموی حزرهتی خهیرو لئه نام^۲
غهوث کره شاهی وهلایهت پاشی ب سهفه ر چو حزرهته
صوفی ودهرویش مهنسووب خر^۳ بهوی پهیوهسته نه
تیحنو که بیر همهتا وی نادنه وان زحمهته
ئاگرئ والور^۴ ئهدهن ئهصلا نزانن ئاگره
دهف زهنی و تیغ بازی بو وان عشوه و عشرهته
گوهری دهریای پاکه قهترهیهک^۵ بهحرا ئیمام
فازل وئه فزهل شناسه باز دهرگای رحمهته
حهق کشی روژی قیامهت پیشوایی مؤمنان
صاحبی سړو کهرامهت غهوس گیلان شوهرته
بی وغهین ودال والفا^۶ بوونه مهکان ومهدهنهته
ههشتسه د وچل ودو ساله کر ل دونیای رحلهته

---

۱ - حزرهتی غهوس گیلانی (غوٹ گیلانی)

۲ - حزرهتی محهمه (س. د)

۳ - هه موو، گشک

۴ - چرای رسق و خوارن چیکرنی ئو گهرم کرنی

۵ - دلۆپهک

۶ - بهغدا

همه تا وی حازره عهینن وه کو حال حیات
 صاحبی تا جی ولایت ناشنایی^۱ وه حده ته
 غه رق به حرا مه عصیه ت^۲ بووم موسته حه قی ئاگرم
 بی ئومید نابم ئلاهی (لا تقنطوا من رحمه الله)^۳ ئایه ته
 ل سهر جسری^۴ جه هه نه م لوتفی خو هاوریم بدی
 موقعی خوف و جزایه جایئ لوتف وره حمه ته
 رووسیا ه^۵ وشه رمه زارم یا غه وس گه یلانی مه ده د
 ره فت^۶ نابت بو طوائی بی ده لیلی زه حمه ته
 میم وحی و میم ودال^۷ مه علومه ئسمی شاعره
 رووسیا ه روژا قیامه ت غه وس گه یلان همه ته

-
- ۱ - ناس، ناسیار
 ۲ - گونه ح، خه تاکاری
 ۳ - بی هیقی نه بن ژ ره حما خودی
 ۴ - پر، پرد
 ۵ - روو ره ش
 ۶ - چووین
 ۷ - محمد

مەرگه وهر^۱

مەرگه وهری وختی بهار
رحمەت ل عەرشان تیتە خار
ئاسمین و سۆرگول چار کنار
مەحبوب مەشینە سوحبەتی

مەحبوب مەشین نەسرین دەست
ساخ کە لە فیت^۲ رۆژا ئە لەست
شیخان ل بەر وان صەف دەست
عارف دبی شەرحی بدەتی

بە یوون ل سرتان دین ستار
رووبار ل چیان دا تینە خار
هەورە کە قی و میرگزار
ئاقیت شیرین وەک شەربەتی

وەک شەربەتی ئاقیت شیرین
شالوول دخینن چین و چین
بلبل دباغان دلحەزین
مەشغول کەیف و لەزەتی

---

۱ - دەقەرەک ل رۆژنەفا ئورمیی سەر سینوری ئیراقی و ترکا - محالا مەرگه وهر

۲ - دلپاک - دلساخ و پاقت

ئەو چىمەنىت شىن و قەدىم
دلەرزىن ل بەر بايى نەسىم
قومرى دخونن يا كەرىم
مانە د باغى وەصلەتى

بلبل دناليت ت دلە
چون گەوهرى ذاتى گولە
گول تى كوشادى بلبلە
گەل بلبلان دكەن ئولفەتى

پىر بووم نەشىم كەومەبەرى
مەختى بكم مەرگەوهرى
بىنا بخور و ماوهرى
تیتن ت رۆزىت^۱ جننەتى

زەر بوون دەمار كەقتن ددان
ئەحاب^۲ د عومرى من نەمان
ئەجەل ل من بوو پاسەئان
مامە ل وەختى ساعەتى

---

۱ - باغچە، بوستان (روض)

۲ - دوست

خوشى نەمان زۆر بوون ئەلەم^۱
بار كرنە سەحرايى^۲ عەدەم
غەم بۆم دەيىن و دەم بىدەم
بۆم ھاتىيە وەختى رەھلەتى

عاشق دىبىت سۆھتەن ھەبىت
عەين شوبھەتى پەروانە بىت
سۆژ و فەغانەك بۆ نەبىت
ب عشقى ببىنىت زەحمەتى

پەروانە عاشقا جدييە
سۆژ و فەغانەك بۆ نىيە
.....
ھىچ كەس نزانىت كەمەتى

پەروانە سۆتەن بى فەغان
بى دووكەل و تار و دوخان^۳
بى ئاخ و ئوفى بى ئەمان
ل مرنى ناھلگرن چ مننەتى

---

۱ - دەرد و خەم
۲ - دەشت، چۆل
۳ - دوو، دووكەل

من پیره که عادهل هه بوو
ئهو مونسى دهردى مه بوو
هه م سهروهى قهومى خوه بوو
بار کر و چو ژ وهلايه تى

بو خاترا سورهيا رحمان
بو خاترا سى جزو قورئان
نه بينيت ئهو غه م و دهردان
بپاريزى ژ ئه زيه تى

ئلاهى خالقى قادر
بو خاترا باطن و زاهر
مهمه د ئه حمه د و ناصر
نهكى مه حروم ژ رحمه تى

گولا مهر گهوهري

من ديت گولەك مەرگهوهري
بيننا بخوړ و عهنبهري
تیتن ل شال و كه مبهري

.....

غهرقه د نوورا زاهري
شوعله ددهت وهك ئاگري
سهه ئافهريين بو شاعري
ئېخسته قهيدا حكمهتي

ئهو گول كهت و مه علوول بوو
مهنشوور و هم مه عرف بوو
عاشق عهدهم بوو پير بوو
طاقهت نه ما بو خزمهتي

ئهندام شرينا روو هنار
گهوهري ژ ليقان تيته خار
ئاقيته دل عشقا غه دار
مه غرور كرم بي مروهتي

وئ عشقئ ئەز مەغرور كرم
ژ دۆست و ناسا دوور كرم
تەشبیھ شوشئ هوور كرم
ئاقیتمە حەبسا زللەتی

بی نوبەدار و بی جەرەس^۱
زندانی بووم كەتمە قەفەس
نالەم دەین هەر وەك جەرەس^۲
ناھیت رۆژا دەرفەتی

بەر ئاخ و ئوف و نالیان
.....
.....
.....
مامە سەر وەخت و ساعەتی

لەیلا و مەجنون، زین و مەم
باركرنە صەحرايئ عەدەم
گەل خو بىرن وان دەرد و غەم
بوونە رەفیقئ ئاخەرەتی

عاشق مەجاز بیت یا حەقیق
هەر دوکا دقیت یارەك شەفیق
پێوەستەبن پیکفە رەفیق
گاف گاف بینە صوحبەتی

---

۱ - نوبەدار، زیرەقان

۲ - زەنگل

صوحبەت ب عەشقی تیتە جوښ
وہک کوزەیا^۱ پر تارا^۲ و خوښ
یار ساقی بیت ہم مہی فروش
ہنگی دینی لہزہ تی

شعریت شرین و شہکەرن
ئەغلەب رمووز و گەوہەرن
دورن د دەریا ئەحمەرن^۳
عارف دقیت شەرحی بدە تی

عارف دقیت تەشریح بکەت
پاک و تەمیز جەدوہل بکەت
وی مشکلاتی حەل بکەت
تەبلیغ بکەت وی حکمە تی

مزگەفت دەما تەعمیر کرن
خو شووشە بەند و سپی کرن
کەس ناچیتی دەردی گرن
دی بیتە وختی غەفلە تی

سوفیان دی ہیتن دوور بە دوور
فتنا دەجال دی بیت زھوور
.....

ہنگی یە وختی شەفقە تی

---

۱ - کووپک، جەر
۲ - طاری، پڕرەنگ
۳ - سۆر

خۆشە كەلامى موختەسەر
گەنجا فرات گەر ھاتەدەر
ئىدى نەمانە ھىچ ئەسەر
ئەو گەنچ ھەرامە ل ئومەتى

رۆژ مەشرقى^۱ كو ھاتە دەر
ئىدى نەمانە ھىچ ئەسەر
بۆ عالما ھەرز خەتەر
ئەو رۆژ رۆژا ھەيبەتى

محەمەد ئىسمى زاھرم
بۆ شەرى كوردى ماھرم
ئەولاد ئەحمەد ناصرم^۲
خالق بكت پىم رەحمەتى

---

۱ - حتما له مەغرب بىت - بىك ژ نىشانىن قىامەتى دەرکەتتا رۆژى ل مەغرب ورۆژئاقايە.
۲ - باب و باپىرىت شاعر

مهلاي خانى

تہ عریف دکھن مهلاي خانى
ئەو مللى بوو ملليەت دزانى
ناصر بوو ژ بو هەمو عەشيران
دائەم دگۆتە لاو و پيران
هون پيگفە برونين پيگفە رابن
بو حفز وەتەن وەكى براين
زوو پيگفە ببن ژ خواب هشار
يک دو نەکوژن بو پول و دينار
مەخسەد چنە بوو دگەل ئەقيني
تەشبيە کر بوو وەتەن ب زيني
تاليف کر بوون مەم و تاژدين
دائەم ژى وەكى ئەوان وەفابين
مالى نەحەبينن ئەم چ جاران
دەريخن وەتەن ژ دەست نەياران
جانى خو بدەن وەتەن خەلاس کەين
لاويت وەتەن ل چەمەن قياس کەين
ملكى مە هەي کەسى چو نينه
ترک ژ بو مە شوبهەتئى لەعينه
خاکا مە شرينە گەنج و مەعدەن
بەروى يە طەماعى ئەو دمە دکەن
مالى مە دخۆن و ئەو ل پيشن
خوننا بەدەنى مەيە دکيشن

وان پيڳڦه ل سهر مه دست هه لاني
ري يا مه نه سه با مه وان ده راني
ته حريك دكهن ئه مه به پاره
ئه و پاره ژ خه لقي نامداره
بو ئه هل عقولان ژه هره ماره
.....
ئيدى به سه بو مه ئه و جهالهت^۱
زوو ده ربكه فن ژ ده حل^۲ وه حشهت^۳
يا قه نچ ئه وه هه موو ته با بين
پيڳڦه بمرين نه وهك وها بين
ژينا كو شه روف نه بيت نه ژينه
دونيا هه موو يامه بيت چو نينه
گاڦا وهكو گه شته وهخت و فه رسهت
زينهار نه ده ني ئه مان و موهلهت
دا هه موو پيڳڦه ب ئتفاقي
خو بگه يينه له شكري عراقى
هه رچى بكوژن ل وي سه عيده
ئه و ژى د ري يا وهتهن شه هيده
كهس نينه دوي بكهت ته فه كور
فكري كو هه بيت بكهت ته سه وور
ئه و بو چ ددنه مه پول و دينار
دا ييك بكوژن ئو بينه خيندار

---

۱ - نه زاني، نه قامي
۲ - جهنگه ل، دارستان
۳ - هوقيتي، وهحشي بوون

به رگي^۱ غه رهي هه رو بيوشين
خونا جگه را خو^۲ ئه م بنوشين
ئه و سه ر وه ته ني بكن سه ياحه ت
با ئه م بمرين ره زيل و زله ت
شاعر كو دشين دهن گ ه لين
حه قي ب مه قامي خو بگه هين
هه ر چي كو حقه ئه وي بيژن
ئه و دور و جه وهه ران بريژن
سالا وه كو تالعي مه ره ش بو
ميلاد هزار و سه دو شه ش بو
ل مه ري مه نه مان ئيدي سه لاتين
ده رفه ت له دي ت مروقي خائين
ئه يوبي نه مان ژ كورد بابان
ئه م كه وتينه ده ستي وان خرابان
هه ر ميره كي مه بو خو دكيشان
كوشتن دكرن ژ قوم و خويشان
وان سلله يي ره حمي ناف مه راكر
وان كورد مله ت ژ هه ف به لا كر
زالم بوون وه كي سه موود و عادان
ئه و خويش (قهوم) و وه تن ئه وان ل بادان
دائم دبوون ئه و بخوون مو له طه خ
ييك مير هه بوو جزير و شر نه خ

---

۱ - كنج، جل و بهرگ

۲ - فه خوين

ههم مير بوو ههم زهعيم دهست بوو
 ههم مللی بوو ههم وهتهن پهرهست بوو
 ناقي وی ئهمیری بوو بهدرخان
 تهختی وی جزیر و حوکمی وی وان
 دهه سال تهمام ئهوی ههشهر کر
 کورد خایین بوون ئهوی خهتهر کر
 مهجبوور بوو وی کر دخالهت
 تهبعید کرن هنار نه غوربهت
 پاشی ب مرور سال سابق
 بیگ شیخ ههبوو ل دین عاشق
 وی علم و تهصه ووفی قهوی بوو
 صاحب کتیب و مهسنهوی بوو
 ناقي وی عوبید^۱ بوو شیخ شه مزین
 ئه و گه وهه ری کائنات و سه نگین
 گاڤا وه کو دیت ترک قههار
 هه ر چهند وی کر نه کر چ رهفتار
 دائم وی دکر ههرو تهصه وور
 هه ر چهند وی کر نه کر تهحه مول
 فکرا وی هه بوو بکته تئقیادی
 قه مریته وه ئاگری فه سادی
 دعوه ت وی کرن دوسه د قه بائل
 صاحب که ره م و ره ئیس عه شایر

---

۱ - شیخ عوبهیدولا شه مزی کو دژی حکومتا ئوسمانی سه ره لدا و مافی کوردایه تی دخاست، نه هری
 وشه مزینا جهی لی مانا وی بوو.

گاڦا وهڪو ديت نه نهو زه مانه
ڪورد پيڳڦه هه موو لوي خيانه
گاڦا وهڪو زاني لي عهيان بوو
هه تا ڪوري وي لوي خيان بوو
مه جبور ڪروي ڪر دخالهت
نه سلا نه داني نه مان و موهلهت
مه فڪر ده قيقهه تا مه جازي
ته بعيد ڪرن ڙ بو جازي

دو تاقه نفووس

دو تاقه نفووس وهر دگر ن شینست بار
مه لا ژن دقین منج^۱ و گوهار
مه لا قهب قهبه وهک کهوا دم سوور
مه لا غهدار مسته حهق مه خدوور^۲
پیخوار ژاژی یه تیژوهک بارووت
بو مسته حهقا قووتا لایه مووت^۳
دو قسمی مه لا شیخ و خه لیفه
تالان و دزی کرن وه زیفه
به رباتن زانا مانه ب علمی دوور
مسته حهق، برسی خستن جهی کوور
کاری ئاغایا ژی مه لا خراکر
سی کوتا عهردی بو وان به لاکر
ئاغا ژی بوون شریک گهل ئه هلی جانباز
خودی هه لنه گرت زولما بی ئه نداز
قه کر موقه دهر پادشاهی عهرشان
هو کوم دهر کرن جه م شاهی ئیران

---

۱ - مؤرک، مؤری

۲ - نه حه قی - خه در (غدر)

۳ - خارنا پی نه مری

هاتن ته قسیمی "نزامی" ، مه ئموور
 "الله اعلم بما فی صدوور"^۱
 هوون غافل نه بن ژ خودی ئه لئه مان
 شیخا تی تیک چۆ ، ئاغا هه رنه مان
 مه لا دی لاو بن پاشی نخبأ سوور
 ئاگرئ جه هنه می دی ل وان بیته گوور
 مه لا سی سه فن روژا قیامهت
 دی وان جودا کهن ب ریز و تاییهت
 دوویا دی به نه جه هنه می ته عجیل
 ئیکئ دی ده نی رضوان و قصوور
 چۆن ئه و وارثئ خو ئه نبیانن^۲
 کزب و ده سیسه^۳ و درؤ نزانن
 دی چن جنه تی حاضر و ظهوور
 دی چن ناف ئاگر یئ ژ راستی یئ دوور

---

۱ - عه سکه ری (نظامی)

۲ - خودی تشتا سینگا دا هه بی پی عه یانه

۳ - پیغه مبه ران (انبیا)

۴ - پیلان. نه خشه

ھەلبەستىت چىراتە

مھاللا مەرگەۋەرىچ ھۆكۈمەت تىدا بوون چار
خالصە دگەرىيا مالىە دوو بوو سوار
بەخشدار دگەرىيا ئەمىنە ۋەك سەيى ھار
بكىشمەكش ۋەھوار نىقەك مالى مە وان دخار
پەھلەۋى زۆر زالم بوو بى شەرەف و نانەجىب
ئەمىنە تەعەين كرن بۆ مالى كوردى غەرىب

* * * *

سى رۆژا پشت دەعوايى پەھلەۋى سوندخار قورئانى
ھەچىيى بىتە مەيدانى سەرتۆرپاخا ئىرانى
ئاگرەكى دى بەردەمى بسۆژىت بنەكانى
بۆ رۆژا تەنگاڧىي كەس نەبوو بۆ مەيدانى
كانى سەرگورد و ئەمىر كانى خودانى برنۆيان
برنۆ ھەموو ژەنگى بوون بەرخوناقى دەف جۆيان

* * * *

په سنی نه هریی جهی لی ژینا مالباتا ههلبه ستقانی ئو سه ره هلدانا شیخ
عوبه یدولا شه مزینی، شیخ محمه د ئه مین شه مزینی (گهیلانی) شاعر ئو
عالمی سه ده یا سیزدی کوچی طاقی کو ژ نه هری یی کوچبه ری ئیرانی
بوویه و ل گوندی کورانه محالا برادۆستان سه ر ب ئۆرمیی ژیه ههلبه سته کی
ب فارسی ل به رسفا خواجه حافظی شیرازی دبیزیت.
ده ستیکا ههلبه ستا حافظی شیرازی:

اگر آن ترک شیرازی بدست آرد دل ما را
به خال هندویش بخشم سمرقند و بخارا را
بده ساقی می باقی که در جنت نخواهی یافت
کنار آب رکناباد و گلگشت مصلایا را
فغان کاین لؤلیان شوخ شیرین کار شهر آشوب
چنان بردند صبر از دل که ترکان خوان یغما را

ههلبه ستا شیخ محمه د ئه مین:

اگر آن ترک شمذینان بنوازد مساکین را
به خال هندویش بخشم همه ملک سلاطین را
اگر گل گشت خواهی، رو به نهری جنت ثانی
بنفشه و لاله و سنبل، گل و نرگس، ریاحین را
اگر تو لؤلیانش را ببینی خواجه شمس الدین!
دهی شیراز با خاک «مصلایا» عقد و کابین را
اگر بینی چنار «بدرمیر» و خوشگوار آبش
کنی ایثار ای خواجه تو «رکن آباد» رنگین را

طواف مرقد آتش می باقی بود ساقی
یکی قطب و دوم غوث و سوم مهدی شده دین را
اگر بخشش کنم از هفتگانه ی منبع فیض
بود بهر جمیع آب دنیا شمع بالین را
سکندر گر بدانستی ز حکمت های یونانی
به نهری آمدی آندم ز بهر آب نوشین را
بحمدالله ز فیض حق که عبدالقادر ثانی
چنان «نهری» منور کرد همچون عهد پیشین را

بیرهوه‌ریا من نهمر سه‌رۆک بارزانی

هیشتا زاروو بووم
ل بهر چاقی من
ئیمن بوو دونیا
نه‌خه‌م و خه‌فه‌ت
نه زولم و سته‌م
ل کوردستانی
کورد بوون به‌خته‌وه‌ر
دهم هاتن و چۆن
قه‌بوون چاف و گو‌ه
ئه‌ز بووم گوهداری
ناقئى ناقدیران
ناقهک ژ ناغان
ده‌رکه‌ت ژ زاران
دبوو گاله‌گال:
ل ناف عراقی، ل سه‌ر حدودان
شه‌ره‌ک گرانه دگه‌ل ده‌وله‌تی
هه‌مویان دگۆتن
بخه‌ف وپه‌نی:
مه‌لا مسته‌فا، خوشمیری چیا
رابوو‌یه همبه‌ر

لهشكرى دوژمن
هەر وهك كه لايه ،
ئهو شيرى جهنگى
ل سينگى چيا و ناف تا پيا
پيشمه رگين چه لهنگ
گرتنه چه په ر.
لى وان چنينه په ناه و پشتهك
شكهفت و زنار كرينه ستار.
دوژمن ته ياره ،
ب توپ و تانگان.
سال هاتن و چوون
كه تمه متالان
گه ريام ل گوندان
مندى ل مالان
ل كونجى خانى
شكهك خوويابه
ب به رگين كوردى.
شووتك ل به ژنى
خه نجه رهك به ردا.
رهخت گرئدايى
تفهنگ ل پشتى
كه ليژان كه ته دلى بريندار
ل من بوو ئاخين:
خوزى من ديبا قههره مانى گهل

ئومىدا كوردان.
خۇزى كوئەز ژى پىشمەرگى وى بام
قەگەريامە مال
ب دلەك كەسەر
من بۇ دايكا خو گىرا و گۆتى:
دايى تە دىتيە مەلا مستەفا!
وى گۆت: كورى من،
ئەز ھىژ كچك بووم
من ئەو مەزن دىت
دەماكو دچۆ بۇ ئاف ئورسا.
پىشمەرگە پىخاس، جلكين دريائى،
دوو وى كەتبوون جەرگە ودەستە
مەلا مستەفا كۆپال دەست دابوو
لەوئەندى ھەبوون
ماقوول ھىژا.
مالا بابى من ل گوندى سينۆر
ناقبەرا ئاخا ئيران و ترکان
چۆنە پىشى يى
ب قەدر و حورمەت
سەر ژى كرن پەز،
دان ئاف و خواران
گوندىيا ژ دل،
خزمەت دكرن.

---

۱ - گوندى بانى ل گەلىن مارمىشو رۆژئاوا ئورمىن

هنگی بهار بوو ،
مه‌ها گولانی .
سه‌ری تفته‌نگا
کەت کەت پيشمه‌رگا
گوله‌ک خوویا بوو
تو لی بنیره
وان گول پی خوشه
نه درې وقه‌له‌م .
ناف واندا هه‌بوو ،
ئه‌سحه‌د خوشه‌وی
ژ گره‌گرین هی‌زا بارزانی .
ناقئ زۆزان وگوندین دهر‌دۆری
ییک ییک دپرسین
ژ مامی (عه‌مه‌ر)
ئه‌و بیره‌وه‌ری
سه‌ری مندا بوو
حه‌تا به‌ۆرین چه‌ند گاف و زه‌مان
ژ بۆی خه‌باتی ،
ئه‌و مه‌شا گران
بوو دیرۆک ورۆ‌ژا سه‌ر هلدان .
شورشئ دۆم کر ،
پشتی فه‌ گه‌ری .
ناف وده‌نگئ وئ

---

۱ - مه‌زنی گوندی بانی یی ژ طایفا عیسا به‌گی‌یا

دەرکەت دەقەرئ
جار شەرئ گران
جار ژى رهف ورؤ
بؤ سەرکەتنئ نەما بوو گەلەک.
شاهی ئیرانئ ب فەند و حیلە
ئینا قەتەفاند بزاقا بلند.
گەلئ شۆرشقان
مانە بی هیقى
دلئ سەرۆکی بوو
پیتی وئاگر
مالباتین ھۆگر
کەتنە غوربەتی
بوونە دەربدەر
ھەر ییک پەراتەى جى یەک غەریب
ژینا ب ئیزا کەتە پیشیا وان.
وان رابھۆراندن
چەندک چەند سالا
ھەلبەت ب ھەیبەت و دەلەک قاهیم
دیسا ھات مە جال
ژ بؤ خەباتئ
توپ و تەیاران ،
دیسا ئەو کوتان
دیسا رهف و بەز.
ھات مەشا گران

ڦيڪرا مالباتان
بهردان جي و وار
به ب سينوران
رڙيان هاتنه خار.
شهر ڦانين مير خاص
داڪهتن هوئي
گرتن شار وگوند
وهلات بوو رزگار،
ڙ دهستي زوردار
دوڙا بارزاني نه ما بي جهواب .
نها گهل كه تيه
رهوشهڪي رهنگين
سه ربهست وئازاد،
دلخوش وزهنگين.
ئه م سهر فرازين
بڦي روڙا گهش
ئالايا رهنگين
كهسڪ وسور و زهر
سپي و گهوههر
هاتيه هلدان
ل ههر جي ودهر.
ههر چهند نهمايه
ل ناڦ گهلي خو
سهروڪي نهمر

رېبەر وسهروەر ،
رحا وی شابه
رېکا وی ب دوّم .
وهرن تورهقان ،
وهرن هونهرمه‌ند ،
عالم وزانا
ژیر وعاقلمه‌ند
خزمه‌تکاری گهل
دلسوژئ وهلات دهستی هه‌ف بگرن
هه‌قدو بهرنه‌دن
ژ دل و ب قین ئوتی فوکورین
بخه‌بتن بو
زمان و ئه‌ده‌ب
هونه‌ر وپیشه
جا گهلئ مه‌ژی
وهک یئ جهانی
ب سهر بلندی ودهوله‌مه‌ندی
خوویا بن خوویا
جا هزرا "خانی"
سه‌یدا "جه‌گه‌رخوین"
مه‌لایئ جزیری و
گه‌له‌کئین دی
دامه‌ زریتن ل چارکناران
مه‌ژی هه‌بیتن

مه زنى و دهولت

مه ژى هه بيتن

زانين و حكمت

ژ بو دهر دى خو

ببينن دهرمان

وه كو دبيتزه "جگهر خوينا" مه:

(سهه "خانى" و "حاجى" و "هه ژار" فانه ل پيشن

ييك سهروه كو "بى كهس" كو مه راقا ته دكيشن

دوژا خو نه خازى كى دزانى كو ل ئيشن.)

سه يد جهال نزامى

نمونا دست نقيس

<p>٤٢</p> <p>ترسلا خوش لبلائی عمریری طایفه الراد</p> <p>سرو چینی طریقی ز اولادیت رسول الله</p> <p>ترسلا اربع ظلوم کو شہورن درباد</p> <p>ہبی و ہم ہی ہرد و عمریری فاصلہ ز ہر</p>	<p>٤٣</p> <p>خدمت شاه شہریم ولی عہدی عبد الله</p> <p>ببہ فرباد رسی بومی نیم حکوم در عضا</p> <p>کہ اسمت افضل اسمائی عبد الله شہرینی</p> <p>گلا باغ سید ط بوری و حق بوی پید</p>
---	---

۳	۲
ساقو زرمالا ابروشی غاچه	اوشه وه عبدالمعاق بو صبحی
أریه هیهیه .. واه پیرمانه	کینه نامه ..
رئیب وه بیاحق بون شهید	یک هزاره پ صد و هفتاد و هفتی
چاره نفسی وان له صوره حوی	هیکه هیکه ام لبی ظلمه زینلا
وان الودیه .. شیخ عبدالقادی	کسی تلوت کرد کعبه ..
شهرینی کوشی بو شهید ..	بیکره دی گره پنهو رضادیت
وان درانی او عیبر و سروری	اینه برنو ..
ده قومی حبه ..	

۱۲۸	۱۲۷
سلاوئی مرجهع عرفان	سلاوئی شاه عبداللہ
سلاوئی حافظی قرآن	نہوی پائی رسوالہ اللہ
سلاوئی پشوی دینی	سلاوئی مزہدی پائی
میرپہاٹون بہ نجلینی	سلاوئی (مکلاوی لی چائی
دگل فاسان دلہم پادشا	سلاوئی قطب ربانی
رئی شادی روحی شادت	سلاوئی سپہ طہای ثانی
لدورٹا شہر رو رو بہ	سلاوئی مرشدی کمال
لہ بودلہمان لہ کنی تو بہ	سلاوئی عالمی فاضل

مه لا مسته فا بارزانی

سه يد عبدولقادر گه يلانی

سه يد محه مه د گه يلانی

۱ - شيخ سيد عبدالله گيلاني زاده

۲ - سيد عزيز گيلاني زاده

۳ - سيد عبدالقادر گيلاني زاده

- ۱ - سه ید جه لال نزامی کورانہ
۲ - سه ید فاروق گہ یلانی زاده
۳ - مه حمہ د زرزا سه مه دی زاده

سه ید عه زیز عه له وی کورانه

میرزا عه بدولا محه مه دی کلاسی

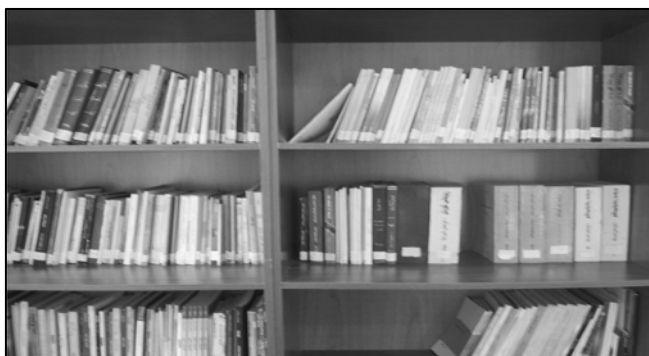

مه لا محه مه دئ سه یدا

ناقہ روک

بہر پھر	بابہت
۳	پیشگوئن
۵	دہر حہقا مہلامحہمہدی سہیدا دا
۱۰	نہقلہک ژ میرزا عہبدولا
۱۵	موناجات
۱۹	خوداوندنا تو غہفاری
۲۴	موژدہ (۱)
۲۵	موژدہ (۲)
۲۷	دی وہتہن خو گریتہوہ
۳۰	ئالای موقہدہس
۳۲	رابنہوہ
۳۴	صاحب نہسہبہک
۳۶	پہسنی سہید عہبدولا گہیلانی
۳۸	رونہاہی چاوم
۳۹	کہوکہبا کوردا
۴۱	شین گیریا شیخ عبداللہ
۴۳	کوفر و ئسلام
۴۵	عہبدولقادر
۴۷	مہرگہوہر
۵۱	گولا مہرگہوہری
۵۵	مہلای خانی
۶۰	دو تاقہ نفووس
۶۲	ہہلبہستیت پہراتہ
۶۳	ہہلبہستا شیخ محہمد ئہمین
۶۵	بیرہوہرییا من " نہمر سہروک بارزانی "
۷۳	نموونا دہست نقیسی
۷۶	وینہ و شکل

کتیبه چاپکراوهکانی کۆری زانیاری کوردستان و ئەکادیمیای کوردی

کۆری زانیاری کوردستان:

- ١) فەرهنگی زاراو (عەرەبی - کوردی)، بەدران ئەحمەد حەبیب، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرەردە، ساڵی ٢٠٠٢، (١٤٢ لاپەرە).
- ٢) کوردی تورکمانستان - میژوو - ئەتنوگرافیا - ئەدەب، د. مەرف خەزەندەر، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پۆشنبیری، ساڵی ٢٠٠٣، (٢٥٨ لاپەرە).
- ٣) زاراوێ یاسایی، لیژنەی زاراو لە کۆری زانیاری کوردستان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پۆشنبیری، ساڵی ٢٠٠٤، (٤٠ لاپەرە).
- ٤) زاراوێ کارگێڕی، لیژنەی زاراو لە کۆری زانیاری کوردستان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پۆشنبیری، ساڵی ٢٠٠٤، (٤٧ لاپەرە).
- ٥) مەن ینابیع الشعەر الکلاسیکی الکوردی، ج١، رشید فەندی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پۆشنبیری، ساڵی ٢٠٠٤، (٢٤٠ لاپەرە).
- ٦) پێنووسی یەگەرتووی کوردی، بەدران ئەحمەد حەبیب، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (٥٦ لاپەرە).
- ٧) پێزمانی کەسی سێیەمی تاک، د. شێرکۆ بابان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پۆشنبیری، ساڵی ٢٠٠٤، (١٥٩ لاپەرە).
- ٨) چوارینێن خەيام، د. کامیران عالی بەدرخان، وەرگێڕانی لە لاتینییە وە د. عەبدوللا یاسین ئامیدی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پۆشنبیری، ساڵی ٢٠٠٤، (٩٤ لاپەرە).

- ٩) شيوه‌ی سلیمانی زمانی کوردی، د. زهري یوسوپوفا، و: له پوسیه‌وه د. کوردستان موکریانی، هه‌ولیر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌ده، سالی ٢٠٠٥، (٢١٦ لاپه‌ره).
- ١٠) العروس في الشعر الكردي، احمد هردی، هه‌ولیر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی پو‌شنیبری، سالی ٢٠٠٤، (٢١٨ لاپه‌ره).
- ١١) ژانره‌کانی پو‌ژنامه‌وانی و میژووی چاپخانه ١٤٥٠ - ١٥٠٠، د. مه‌غدید سه‌پان، هه‌ولیر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌ده، سالی ٢٠٠٥، (٢٧٨ لاپه‌ره).
- ١٢) زاوه‌ی راگه‌یاندن، لیژنه‌ی زاوه له کۆپی زانیاری کوردستان، هه‌ولیر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌ده، سالی ٢٠٠٥، (١٠٨ لاپه‌ره).
- ١٣) فه‌ره‌نگی زاوه‌گه‌لی راگه‌یاندن (ئینگلیزی - کوردی - عه‌ره‌بی)، به‌دران ئه‌حمه‌د هه‌بیب، هه‌ولیر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌ده، سالی ٢٠٠٥، (١٦٥ لاپه‌ره).
- ١٤) ئه‌ده‌بی مندالانی کورد - لی‌کۆلینه‌وه - میژووی سه‌ره‌ل‌دان، حه‌مه‌که‌ریم هه‌ورامی، هه‌ولیر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌ده، سالی ٢٠٠٥، (٤٠٦ لاپه‌ره).
- ١٥) گیره‌کین زمانی کوردی، د. فازل عمر، هه‌ولیر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌ده، سالی ٢٠٠٥، (١٣٤ لاپه‌ره).
- ١٦) ل دۆر ئه‌ده‌بی کرمانجی ل سه‌د سالانۆزیدی و بیستی زایینی، ته‌حسین ئیبراهیم دۆسکی، هه‌ولیر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌ده، سالی ٢٠٠٥، (٢٧٦ لاپه‌ره).
- ١٧) ده‌نگسازی و بپه‌گه‌سازی له زمانی کوردیدا، د. شیرکۆ بابان، هه‌ولیر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌ده، سالی ٢٠٠٥، (٢٠٦ لاپه‌ره).
- ١٨) هۆنراوه‌ی به‌رگری له‌به‌ره‌می چه‌ند شاعیریکی کرمانجی سه‌روودا ١٩٣٩ - ١٩٧٠، د. عبدالله یاسین عه‌لی ئامیدی، هه‌ولیر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌ده، سالی ٢٠٠٥، (٣٢٠ لاپه‌ره).
- ١٩) یوسف و زوله‌یخا، حه‌کیم مه‌لا سالج، هه‌ولیر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌ده، سالی ٢٠٠٦، (٤٠٧ لاپه‌ره).
- ٢٠) زمانی کوردان - چه‌ند لی‌کۆلینه‌وه‌یه‌کی فیلولۆجی زمان، پ. د فریدیش موولیر ئه‌وانی تر، و: له ئه‌لمانیه‌وه د. حمید عزیز، هه‌ولیر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌ده، سالی ٢٠٠٥، (١٩٢ لاپه‌ره).

- (۲۱) رېبەرى بېیلۆگرافیه کوردییه کان ۱۹۳۷ - ۲۰۰۵، شوان سلیمان یابە، هەولێر، چاپخانەى وهزارەتى پەرۆردە، سالی ۲۰۰۶، (۴۰۰ لاپەرە).
- (۲۲) فەرهنگی گەرەى من. د. کوردستان موکریانى، چاپى یەکەم، هەولێر، چاپخانەى وهزارەتى پەرۆردە، سالی ۲۰۰۶، (۸۰ لاپەرە).
- (۲۳) دیوانى عەزیز - محەمەد عەلى قەرەداغى - هەولێر، چاپخانەى وهزارەتى پەرۆردە، سالی ۲۰۰، (۱۴۴ لاپەرە).
- (۲۴) زارواگەلى کاروبارى مین - جەمال جەلال حوسین - دلێر سابیر ئیبراهیم - دەزگای گشتى هەریم بۆ کاروبارى مین، هەولێر، چاپخانەى وهزارەتى پەرۆردە، سالی ۲۰۰۶، (۸۰ لاپەرە).
- (۲۵) زارواگەى راگەیاندن - کەمال غەمبار - هەولێر، چاپخانەى وهزارەتى پەرۆردە، سالی ۲۰۰۶، (۹۶ لاپەرە).
- (۲۶) زارواگەى ئەدەبى - ئامادەکردنى: لیژنەى ئەدەب له کۆپى زانیاری کوردستان، هەولێر، چاپخانەى وهزارەتى پەرۆردە، سالی ۲۰۰۶، (۳۸۰ لاپەرە).
- (۲۷) ئیندیكىسى گوڤارى کۆپى زانیاری کورد (۱۹۷۳ - ۲۰۰۲) - شوان سلیمان یابە - هەولێر، چاپخانەى وهزارەتى پەرۆردە، سالی ۲۰۰۶، (۲۴۰ لاپەرە).
- (۲۸) The Historical Roots of the National Name of the Kurds - د. جەمال رەشید، هەولێر، چاپخانەى وهزارەتى پەرۆردە، سالی ۲۰۰۶، (۱۰۷ لاپەرە).
- (۲۹) فەرهنگی کۆمەلناسى - عوبید خدر - چاپخانەى دەزگای ئاراس - هەولێر، سالی ۲۰۰۷، (۸۳ لاپەرە).
- (۳۰) بزاقى پزگارىخوای نیشتمانی له کوردستانى پۆژەه لاتدا (۱۸۸۰ - ۱۹۳۹ز) - د. سەعدى عوسمان هەروتى - چاپخانەى دەزگای ئاراس - هەولێر، سالی ۲۰۰۷، (۱۵۵ لاپەرە).
- (۳۱) شۆرشى شیخ عوبەیدوللای نەهرى له بەلگەنامەى قاجارى دا، نووسینى: حەسەن عەلى خانى گەرۆسى، وەرگێرانی له فارسىیەوه: محەمەد حەمە باقى - چاپخانەى دەزگای ئاراس - هەولێر، سالی ۲۰۰۷، (۲۰۴ لاپەرە).

- (۳۲) شۆپشى شېخ عوبەيدوللاى نەھرى لە بەلگەنامەى ئەرمەنىدا، نووسىنى: ئەسكەندەر غورىانس، وەرگىپرانى لە فارسىيەو - محەمد حەمە باقى. چاپخانەى دەزگای ئاراس - ھەولېر، سالى ۲۰۰۷، (۱۲۸ لاپەرە).
- (۳۳) فەرھەنگى كوردى - فارسى، وەرگىپرانى لە فارسىيەو - محەمد حەمە باقى . چاپخانەى دەزگای ئاراس - ھەولېر، سالى ۲۰۰۷، (۱۱۲ لاپەرە).
- (۳۴) شۆپشى شېخ عوبەيدوللاى نەھرى لە بەلگەنامەى ئىنگلىزى و ئەمىرىكى دا - نووسىنى - وەدىع جوەيدە . وەرگىپرانى لە عەرەبىيەو - محەمد حەمە باقى . چاپخانەى دەزگای ئاراس - ھەولېر، سالى ۲۰۰۷، (۱۱۶ لاپەرە).
- (۳۵) شۆپشى شېخ عوبەيدوللاى نەھرى لە بەلگەنامەى قاجارى دا، نووسىنى: عەلى خان گۆنەخان ئەفشار. وەرگىپرانى لە فارسىيەو - محەمد حەمە باقى. چاپخانەى دەزگای ئاراس - ھەولېر، سالى ۲۰۰۷، (۴۲۶ لاپەرە).
- (۳۶) شۆپشى شېخ عوبەيدوللاى نەھرى لە بەلگەنامەى قاجارى دا، نووسىنى: عەلى ئەكبەر سەرھەنگ. وەرگىپرانى لە فارسىيەو: محەمد حەمە باقى. چاپخانەى دەزگای ئاراس - ھەولېر، سالى ۲۰۰۷. (۱۹۲ لاپەرە).
- (۳۷) چەپكېك لە زاروھ گەلى كشتوكال - ئامادەكردنى - حەمە سالىخ فەرھادى - چاپخانەى دەزگای ئاراس - ھەولېر، سالى ۲۰۰۷، (۱۴۴ لاپەرە).
- (۳۸) شۆپشى شېخ عوبەيدوللاى نەھرى لە بەلگەنامەكانى وەزارەتى كاروبارى دەرەوھى ئىران دا. وەرگىپرانى لە فارسىيەو: محەمد حەمە باقى. چاپخانەى دەزگای ئاراس - ھەولېر، سالى ۲۰۰۷، (۲۷۰ لاپەرە).
- (۳۹) فەرھەنگى ديوانى شاعيران (نالى، سالم، كوردى)، نووسىنى - د. محەمد نورى عارف، چاپخانەى دەزگای ئاراس - ھەولېر، سالى ۲۰۰۷، (۱۰۰۰ لاپەرە).
- (۴۰) يەكەم فەرھەنگى تۆ، وەرگىپرانى: د. كوردستان موكرىيانى، چاپخانەى دەزگای ئاراس، ھەولېر، سالى ۲۰۰۷، (۸۶ لاپەرە).
- (۴۱) ئەدەبى مىندالانى كورد دواى راپەرېن، نووسىنى: حەمە كەرىم ھەورامى، چاپخانەى دەزگای ئاراس، ھەولېر، سالى ۲۰۰۷، (۳۶۸ لاپەرە).
- (۴۲) فەرھەنگى ھەراشان، كۆكردنەو و دارپشتنى: كۆمەلېك مامۇستا، چاپخانەى دەزگای ئاراس، ھەولېر، سالى ۲۰۰۷، (۳۳۶ لاپەرە).

ئەكادېمىيە كوردى:

- (۴۳) ئەلبومى كەشكۆل، ب ۱، دانراوى: محەمەد عەلى قەرەداغى، چاپخانىە خانى - دەۋك، سالى ۲۰۰۸، (۳۵۲ لاپەرە).
- (۴۴) الأدب الشفاهي الكردي، علي الجزيري، چاپخانىە خانى - دەۋك، سالى ۲۰۰۸، (۲۰۰ لاپەرە).
- (۴۵) بەركولئىكى زارواە سازى كوردى، ئامادە كوردى: جەمال عەبدول، دووهم چاپ، چاپخانىە خانى - دەۋك، سالى ۲۰۰۸، (۲۳۰ لاپەرە).
- (۴۶) ديوانى قاصد، ساغكردنەوہى: شوكر مستهفا و رەحيم سورخى، چاپخانىە خانى - دەۋك، سالى ۲۰۰۸، (۳۵۲ لاپەرە).
- (۴۷) چەند لىكۆلئىنەوہىك دەربارەى مئزۋوى كورد لە سەدەكانى ناوہپاستدا، نووسىنى: دكتور زار سديق توفيق، چاپخانىە خانى - دەۋك، سالى ۲۰۰۸، (۲۰۸ لاپەرە).
- (۴۸) كىمىيە ژەهرى دەستكرد. نووسىنى: پ.د. عەزىز ئەحمەد ئەمىن، چاپخانىە خانى - دەۋك، سالى ۲۰۰۸، (۲۰۸ لاپەرە).
- (۴۹) رۆلى سەربازى كورد لە دەولەت و مېرنشېنە ناكوردىەكان لە سەردەمى عەبباسىدا، نووسىنى: مەھدى عوسمان حسىن ھەروتى، چاپخانىە خانى - دەۋك، سالى ۲۰۰۸، (۳۶۸ لاپەرە).
- (۵۰) دور نواب السليمانية في المجلس النيابي العراقي (۱۹۴۵ - ۱۹۵۸)، دانانى: سالار عبدالكريم فندى الدوسكى، چاپخانىە خانى - دەۋك، سالى ۲۰۰۸، (۳۰۴ لاپەرە).
- (۵۱) عبدالله گۆران، رائداً لحركة تجديد الشعر الكوردي، دانانى: كەمال غەمبار چاپخانىە خانى - دەۋك، سالى ۲۰۰۸، (۳۲۰ لاپەرە).
- (۵۲) وثائق بريطانية عن تشكيل دولة كوردية مستقلة ۱۹۲۴-۱۹۲۷، دانانى: د. عبدالفتاح على البوتانى، چاپخانىە خانى - دەۋك، سالى ۲۰۰۸، (۲۶۸ لاپەرە).
- (۵۳) سالنامەى ئەكادېمىيە كوردى، ئامادە كوردى: پروفېسور د. وريا عومەر ئەمىن. چاپخانىە خانى حاجى ھاشم - ھەولېر، سالى ۲۰۰۹، (۵۶ لاپەرە).
- (۵۴) مەمى و زىنى، ئامادە كوردى: جاسمى جەليل، دوكتور عىزەدىن مستهفا پەسول خستوويەتتېە سەر نووسىنى كوردى عىراق و پېشەككى بۆ نووسىوہ و لىي كۆلئوہتەوہ، چاپخانىە خانى حاجى ھاشم - ھەولېر، سالى ۲۰۰۹، (۱۶۸ لاپەرە).

- ٥٥) ههنگاوێك له سههر پێگه ی لێكۆلینهوه ی (دیوانی سالم) دا، محهممه دهلی قههه داغی، چاپخانه ی حاجی هاشم - ههولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٨٠ لاپه ره).
- ٥٦) كه ره سه به تاله كان له روانگه ی تیۆری ده سه لات و به ستنه وه ((شێوه زاری کرمانجی سه روو))، نووسینی: قیان سلیمان حاجی، چاپخانه ی حاجی هاشم - ههولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٢١١ لاپه ره).
- ٥٧) هیز و ئاواز له دیالێکتی کوردی ژوو روودا، نووسینی: عه بدلوله هاب خالید موسا، چاپخانه ی حاجی هاشم - ههولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (١٤٦ لاپه ره).
- ٥٨) گه پنامه ی میترگولان، نووسینی: ره سول ده رویش، چاپخانه ی حاجی هاشم - ههولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (١٧٦ لاپه ره).
- ٥٩) دۆخه کانی ژێره وه لای فیلمۆرو هه ندی لایه نی رسته سازیی کوردی، ئاماده کردنی: یوسف شه ریف سه عید، چاپخانه ی حاجی هاشم - ههولێر، ساڵی ٢٠٠٩ (١٣٤ لاپه ره).
- ٦٠) هه ندی لایه نی ریزمانی ده سه لات و به ستنه وه (GB) له زمانی کوردیدا، ئاماده کردنی: د. سه باح ره شید قادر، چاپخانه ی حاجی هاشم - ههولێر، ساڵی ٢٠٠٩ (١٧٢ لاپه ره).
- ٦١) الحیاة الاجتماعية للکورد بین القرنین (٤-٩هـ/١٠-١٥م)، دانانی: دکتۆره فائزه محهممه ده عزه ت، چاپخانه ی حاجی هاشم - ههولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٢٧٢ لاپه ره).
- ٦٢) العلاقات الإيرانية - السوفیتية ١٩٣٩-١٩٤٧، دانانی: نزار ایوب حسن الغولی، چاپخانه ی حاجی هاشم - ههولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٢٩٠ لاپه ره).
- ٦٣) ببیلیۆگرافیا ی کوردناسی له سه رچاوه فه ره نسویه کاندا، د. نه جاتی عه بدوللا، چاپخانه ی حاجی هاشم، ههولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٥٢٨ لاپه ره).
- ٦٤) ببیلیۆگرافیا ی کوردناسی له سه رچاوه ئینگلیزییه کاندا، د. نه جاتی عه بدوللا، چاپخانه ی حاجی هاشم، ههولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٤٤٨ لاپه ره).
- ٦٥) امیر امراء کردستان (ابراهیم باشا الملی ١٨٤٥-١٩٠٨)، دانانی: د. عبدالفتاح علي البوتانی - علي صالح المیرانی، چاپخانه ی حاجی هاشم - ههولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (١٦٠ لاپه ره).
- ٦٦) دیوانا مه لا محهممه دی سه عید، به ره هه قکار: سه عید جه لال نزامی، چاپخانه ی حاجی هاشم - ههولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٨٨ لاپه ره).